

ÉSZAK-BORSODI LEADER UNIÓ HELYI KÖZÖSSÉG EGYESÜLET

Helyi Fejlesztési Stratégia

2014-2020

Készítette: Patakiné Balázs Anikó

2016.01.28.

Tartalom

1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz.....	4
2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata	5
3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása	10
4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése.....	13
4.1 Helyzetfeltárás	13
4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések	23
4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások.....	25
4.4 SWOT	28
4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása:	30
5. Horizontális célok.....	30
5.1 Esélyegyenlőség	30
5.2 Környezeti fenntarthatóság.....	31
6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása.....	32
7. A stratégia beavatkozási logikája	33
7.1 A stratégia jövőképe	35
7.2 A stratégia célhierarchiája	35
8. Cselekvési terv	37
8.1 Az intézkedések leírása.....	38
8.2 Együtműködések	47
8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei	48
8.4 Kommunikációs terv.....	54
8.5 Monitoring és értékelési terv	

Vezetői összefoglaló

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület 2014-2020 időszakra vonatkozó Helyi Fejlesztési Stratégiájának legfontosabb célja az a térség rendelkezésére álló LEADER fejlesztési forrásokat közösségi tervezésen és helyi szükségleteken alapuló felhasználása.

A stratégia elkészítése során arra törekedtünk, hogy az érintettek legszélesebb körét bevonjuk a tervezésbe, mert úgy gondoljuk, hogy a nyilvánosság és a véleménynyilvánítás folyamatos lehetősége biztosítja a stratégia és az akciócsoport egész működésének legitimitását.

A helyzetelemzés két fő pillére a statisztikai adatok analízise és a helyi szereplőkkel való folyamatos konzultáció volt. Így sikerült feltárunk az alábbi legfontosabb, egymással is összefüggő hiányokat, szükségleteket:

1. A helyi gazdaság állapota: térségünkben a rendszerváltás előtti évtizedekben a nehézipar túlsúlya jellemezte a gazdaságot. A 90-es évek politikai és gazdasági változása teljesen megroppantotta az addig szinte öröknek hitt foglalkoztatási rendszert, a munkerő iránti kereslet drámai mértékben lecsökkent. A térség nem tudott az új kihívásoknak megfelelő gazdasági stratégiát kialakítani, ami a mai napig érezteti negatív hatását.
2. Ezzel összefüggésben a társadalom állapota: térségünk az ország egyik legrosszabb foglalkoztatottsági mutatókkal rendelkező területe. Kirívó a tartós munkanélküliek csoportján belül a legfejlebb nyolc általános iskolát végzettek aránya. Nincs nappali tagozatos felsőoktatási intézményünk, ami a felsőfokú végzettségű fiatalok elvándorlását eredményezi. A piacképes szakmával rendelkezők jelentős része szintén az ország más területein, vagy külföldön keresnek boldogulást. Szinte minden településünkön jelen van az újratemelődő szegénység problémája.

A társadalmi összefogás és külső segítség nélkül megoldhatatlan problémák mellett sikerült olyan lehetőségeket és erősségeket is találnunk, ami bizakodásra adhat okot a fejlesztési forrsaink megfelelő felhasználása kapcsán.

Lehetőségek:

1. Egyedi szépségekkel büszkélkedő, szinte érintetlen természeti környezet, valamint az aktív kikapcsolódást segítő különleges sportolási lehetőségek. – Ennek hatékonyabb kiaknázását kívánjuk elősegíteni a turisztikai fejlesztéseket támogató intézkedésekkel.
2. Gazdag történelmi és kulturális hagyományok. – Ezt az erősségünket a helyi termék fejlesztést támogató intézkedésünkkel használhatjuk, a helyi gazdaság megerősítéséért.
3. Aktív közösségi élet. – A civil szervezetek közösségi fejlesztését célzó és a közösségi rendezvényeket támogató intézkedésünk ezt a fontos erősségünket segíti.
4. Innovatív fejlesztési ötletek. – Valamennyi jövedelemtermelő intézkedésünkkel lehetőséget nyújtunk megvalósításukra. Külön hangsúlyt kapnak a mikrovállalkozások mint a helyi gazdaság motorjai.
5. Együttműködési igény – A turisztikát és helyi termék fejlesztést támogató intézkedések táplálják az együttműködési folyamatokat és hálózatosodást ágazati és ágazatközi szinten.

Legfontosabb céljaink, amelyekhez a LEADER források katalizátorként szolgálhatnak, mintegy hólabda hatást gerjesztve:

1. Helyi gazdaság megerősödése belső erőforrásokra támaszkodva.
2. Társadalmi szolidaritás erősítése a leszakadó társadalmi rétegek integrációjáért.
3. Községi összefogás megerősítése a helyi identitástudat megőrzéséért és a térség lakosságmege tartó képességének növeléséért.

A kitűzött célok eléréséért és a Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósításáért az Egyesület tagsága, az elnökség és a munkaszervezet együttműködésben kíván dolgozni.

1. A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárulása az EU2020 és a Vidékfejlesztési Program céljaihoz

A Helyi Fejlesztési Stratégia intézkedései az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendelete, Magyarország 2014-2020 Vidékfejlesztési Programja és az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület illetékességi területének lehetőségei és szükségletei kapcsán elvégzett helyzetelemzés és célkitűzések figyelembe vételével fogalmazódtak meg.

Az Európa 2020 az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája, a 2000-ben megkezdett Lisszaboni Stratégia folytatása, annak tapasztalatait beépítő új, közösségi gazdaságpolitikai célrendszer és ahhoz tartozó intézkedési terv.

Kiemelt célja a fenntartható, befogadó növekedés feltételeinek megteremtése.

Tematikus céljait az alábbi 11 pontban foglalták össze:

1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése
2. Az infokommunikációs technológiákhoz való hozzáférés és minőségi szolgáltatások javítása
3. A kis- és közepes vállalkozások versenyképességének fokozása
4. Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra történő átállás támogatása
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás elősegítése
6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának növelése
7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem
10. Beruházás az oktatásba, a készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba
11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fejlesztése

A Partnerségi Megállapodás a fenti célokkal összhangban öt prioritást emel ki:

1. A gazdasági szereplők versenyképességének javítása és nemzetközi szerepvállalásuk fokozása;
2. A foglalkoztatás növelése (a gazdaságfejlesztési, a foglalkoztatási, oktatási, társadalmi felzárkózási szakpolitikák által, tekintettel a területi különbségekre);
3. Az energia- és erőforrás-hatékonyság növelése;
4. A társadalmi felzárkózási és népesedési kihívások kezelése;
5. A gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása;

A 1305/2013/EU rendelet célkitűzéseinek megfelelően a Vidékfejlesztési Program az alábbi hat prioritást határozza meg:

1. tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és a vidéki térségekben;
2. a mezőgazdasági üzemek életképességének javítása és a versenyképesség fokozása valamennyi régióban és a mezőgazdasági termelés valamennyi típusa esetében, valamint az innovatív gazdálkodási technológiák és a fenntartható erdőgazdálkodás előmozdítása;
3. az élelmiszerlánc szervezésének – többek között a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és forgalmazásának, az állatjólétnek és a mezőgazdaság terén alkalmazott kockázatkezelésnek – az előmozdítása;

4. a mezőgazdasággal és az erdőgazdálkodással kapcsolatos ökoszisztémák állapotának helyreállítása, megőrzése és javítása;
5. az erőforrás-hatékonyság előmozdítása, valamint a karbonszegény és az éghajlatváltozáshatásaival szemben ellenállóképes gazdaság irányába történő elmozdulás támogatása a mezőgazdasági, az élelmiszeripari és az erdészeti ágazatban;
6. a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben.

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiájának intézkedései összhangban állnak mind az EU2020, a Partnerségi Megállapodás, a 1305/2013/EU rendelet és Magyarország 2014-2020 Vidékfejlesztési Programjával:

- Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület a helyi szükségletek és erőforrások figyelembe vételével a gazdaságfejlesztés területén kiemelten fontosnak tartja
 - a gazdasági aktivitás fenntartását, helyi gazdaság megerősítését a helyi termékek előállításán és forgalmazásán, valamint mikrovállalkozások támogatásán keresztül;
 - a fejlesztéseken keresztül a környezeti fenntarthatóság elvét, a környezettudatos szemléletformálás biztosítását;
 - a helyi közösségek megerősítését közösségi fejlesztéseken keresztül a vidék mint élettér kedvezőbb adottságainak megteremtéséért;
 - a társadalmi kirekesztettség elleni fellépést közvetlen fejlesztéseken, és együttműködések kialakításán, valamint társadalmi párbeszéd generálásán keresztül.

2. A stratégia elkészítésének módja, az érintettek bevonásának folyamata

A 2014-2020-as Helyi Fejlesztési Stratégia kidolgozására való felkészülés Egyesületünk esetében 2014. októberi elnökségi ülésén vette kezdetét. Ekkor Bende György, elnök javaslatára az elnökség úgy határozott, hogy az elnök és a munkaszervezet mikrotérségi szinten egyeztessen a polgármesterekkel a 2014-2020-as fejlesztési terveket illetően. Ezzel az elnökség egyben megkezdte Tervezői Csoportként való működését. A 2015. november 17-én megtartott közgyűlésen csatlakozott továbbá Borsodnádásd Város és Hangony Község önkormányzata.

A Tervezői Csoport tagjai:

- Bende György, az Egyesület elnöke, Hét község polgármestere, a Sajóvölgyi Tájszépítő Egyesület elnöke
- Papp Anna, magánszemély, üzemgazdász,
- Kocsik Bertalan, Kissikátor község képviselő-testület
- Gulyás János, a BÖTTE Egyesület elnöke,
- Rác Lászlóné, vállalkozó,
- Koósné Pálfi Erika, vállalkozó
- H. Petkovics Katalin, Sajókazai Faluvédő Egyesület elnöke,
- Urbán Sándor, vállalkozó,
- Dorkóné Dévai Marianna, Borsodnádásd város önkormányzat részéről,
- Kovács Szilárd, Hangony község önkormányzat.

A Tervezői Csoport összetételében megfelel a LEADER alapelveknek. Egyesületünk illetékességi területe négy mikrotérségre osztható, földrajzi, kulturális és gazdasági alapon. A TCS tagjai mind a négy mikrotérséget képviselik. A startégiaalkotás folyamatában a tagok fontos szerepet játszanak a nyilvánosság biztosításában azáltal, hogy segítséget nyújtanak a tájékoztató fórumok szervezésében, informális kapcsolatokon keresztül tájékoztatják a helyi szereplőket az aktualitásokról.

A stratégia megalkotásának folyamatában a beérkezett projektötleteket megvitatják, a fejlesztések céljait összevetik a térség szükségleteivel, és a tervezett startégiai célokkal.

A Tervezői Csoport koordinálja a munkaszervezet feladatait.

1. Egyeztetés a térségi önkormányzatokkal

Az elnökségi döntést követően 2014 novemberében hat **fórum** megtartására került sor, elsősorban az illetékességi terület polgármestereivel és önkormányzati munkatársakkal.

Ezt követően **projektötlet gyűjtés** megindításával és rendszeres fórumok szervezésével kapott lendületet a térségi igények felmérése.

2015 októberében a munkaszervezet 19 településen járt, ahol a polgármesterrel, vagy önkormányzati dolgozóval egyeztetett a 2014-2020-as terveikről.

2. A projektötlet gyűjtés metódusa:

- Elektronikus úton, a tagság címeire kiküldött projektötlet adatlapokkal. Az önkormányzatok felé külön kérésként fogalmazódott meg a településeken működő civil szervezetek és vállalkozók bevonása a projektötlet gyűjtésbe.
- Elektronikus úton a további nem tag, de már korábbi időszakban támogatási kérelmet benyújtó civil szervezeteknek és vállalkozásoknak küldött adatlappal és az Egyesüleünkről és a LEADER programról szóló összefoglalóval.
- Elektronikus úton a korábbi fórumok résztvevői és a működés során megismert egyéb szervezetek és vállalkozások részére adatlap és ismertető küldésével.
- Személyes megbeszélések alkalmával is vártuk az ötleteket
 - A munkaszervezet irodájában több civil szervezet és vállalkozóval történt egyeztetés.
 - Az Egyesület kiállítóként részt vett a nagy látogatottságot elért BemutatÓzd nevű kiállítás és vásáron, amely során az érdeklődőknek tájékoztatást nyújtottunk Egyesületünk tevékenységéről, és a 2014-2020-as tervezés aktualitásairól.
 - Az Egyesület munkaszervezete részt vett civil szervezetek által szervezett rendezvényeken, ahol kötetlen beszélgetés keretében további szereplőket sikerült megszólítani.
 - Fórumok során.

A gyűjtés eredményeként eddig 136 ötlet érkezett be 5 682 170 320 forint értékben. Az ötletek megoszlása szektoronként: 41 civil, 28 vállalkozó és 61 önkormányzat által benyújtott fejlesztési ötlet.

3. Fórumok szervezése a 2014-2020-as időszak témakörben:

A fórumok meghirdetésének módja: e-mailben az érintett szervezetek részére küldött meghívóval, a fórum helyszínén elhelyezett meghívóval, telefonos értesítéssel.

- Az egyesület fórumot szervezett:
 - 2015. február 28-án, Királdon, ahol 27 fő vett részt a civil szféra képviselőjeként;
 - 2015. június 30-án, Upponyban, ahol részt vett 2 fő vállalkozó, 3 fő az önkormányzati és 2 fő a civil szférát képviselte;
 - 2015. július 23-án, Ózdon, amelyen a civil szférát 6, az önkormányzati szférát 2 fő képviselte;
 - 2015. szeptember 28-án, kimondottan a térségi IKSZT-k képviselői számára;
 - 2015. november 30-án, a vállalkozói szféra számára
 - 2015. december 08-án a civil és önkormányzati szféra számára.
 - 2016. január 13-án, Upponyban a vállalkozói, önkormányzati és civil szféra számára.
 - 2016. január 21-én, Arlóban, a társadalmi felzárkózás témakörben.
 - a legújabb fórumok rövid összefoglalója elolvasható a honlapunkon: <http://eblu-leader.info/index.php/hu/2015-11-04-21-58-33> linken.

4. Együttműködés a Dialóg Egyesülettel:

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület együttműködési megállapodást kötött a Dialóg Egyesülettel, amelynek célja az elektronikus véleményezési lehetőség beiktatása a stratégiaalkotás folyamatába.

A Dialóg Egyesület a Norvég Civil Támogatási Alap hozzájárulásával valósítja meg 2015. március 1-2016. április 30. között a „Közösségi tervezési modellek Borsod- Abaúj- Zemplén megyében” című kísérleti projektjét, melyhez szakmai támogatást az izlandi Citizens Foundation szervezet nyújt.

A program keretében kialakítottuk a <https://eszakborsodileader.yrpri.org/> weboldalt, amelyen a stratégia intézkedéseinek tervezetét véleményezhetik az Egyesület tagjai.

Ez a módszer technikai nehézségek miatt végül nem volt sikeres.

A közösség részvételének eredményei:

- 2014. november és december hónapokban az elnökség kezdeményezésére az elnök és a munkaszervezet mikrotérségi szinten megbeszéléseket folytatott az önkormányzatokkal, melynek során a 2007-2013 időszak tapasztalataira és a 2014-2020-as időszak fejlesztési elképzeléseire volunk kíváncsiak. A jövőre vonatkozó tervek szintjén több alkalommal is elhangzott, hogy célszerű forrást biztosítani a már megvalósult, bizonyított projektek további fejlesztésére. Ezen kívül az egy projekt keretében meghatározott támogatás legyen elég rugalmas ahhoz, hogy adott esetben egy kisebb fejlesztés is lehetőséget kaphasson. Itt elsősorban a forráshiányos civil szervezetek, vagy már megvalósult nagyobb beruházásokhoz kapcsolódó további eszközfejlesztésére gondoltak a véleményt nyilvánítók. Ez segíthet abban is, hogy egy-egy nagyobb beruházás, pl. egy közösségi tér valódi közösségi funkciót láthasson el. Többen felvetették, hogy az Akciócsoport földrajzi elhelyezkedéséből adódóan figyelmet kell fordítani a nemzetközi együttműködésekre is. Különösen a Hangony-völgyét érintő megbeszélés során hangsúlyozták a jelen levők, hogy olyan vállalkozások beindítását, fejlesztését szükséges támogatni, ami a helyi lakosság széles rétegének jelent hasznot, például a gombatermesztés beindítása.
- A 2015. év folyamán tartott fórumok eredményei: a fórumokon eleinte jellemzően civil szervezetek képviseltették magukat. Többen beszámoltak az elmúlt időszakban nagy

sikerrel megtartott rendezvényekről és képzésekről. Kifejezték reményüket, hogy a következő tervezésben is számíthatnak erre a lehetőségre. Az IKSZT-k képviselői részéről felmerült, hogy szeretnének a településeiken is túlmutató programokat, rendezvénysorozatot, táboroztatást megvalósítani. Elmondták, hogy eddig minden megvalósított programuk hiánypótló jellegű volt, és a résztvevők igénylik ezek folyamatosságát is. Különösen a gyermekeknek és az időseknek szóló programok kapcsán érkező visszajelzések alapján tudatosult a szervezőkben, hogy a lakosság nagy részének nincs módja arra, hogy saját költségén egy másik városba elutazzon és részt vegyen szórakoztató programokon.

- Fórumok eredményei a társadalmi kirekesztés elleni fellépés témakörben:
 - Az első fórumon részt vett többek között az Ózd és Térsége Szociális, Egészségügyi és Gyermekegészségügyi Integrált Intézmény vezetője és két település IKSZT vezetője. Fő témaként azt jártuk körbe, hogy tulajdonképpen mit is jelent az, ha egy személyt, vagy csoportot a társadalmi kirekesztettség fenyeget. Kinek a dolga erről párbeszédet folytatni. Milyen eszközökkel lehet tenni a probléma ellen. A fórum legnagyobb eredménye az a megállapítás, hogy egy adott településen az egész lakosságot érinti az, ha vannak szegények, szegény családok a lakosok között. Mindenkinek van feladata, nem csak a szociális intézményeknek és maguknak a szegényeknek kell ezzel a problémával foglalkozni.
 - A második fórumra Arló nagyközségben került sor, 2016. január 21-én, a település faluházában. A fórumon részt vett többek között Arló polgármestere, Vámos Istvánné Dr., helyi közmunkások, az Arlói Szociális Alapszolgáltatási Központ vezetője, az Arlói Polgárőr Egyesület vezetője, az Arlói Jóléti Szolgáltatási Közalapítvány vezetője, Judit nővér, az Elfogadlak Alapítványtól, Sajókaza településről a Súlyos Telep Közhasznú Egyesület vezetői: Rusznyák István és Tar Melinda. Moderátorként részt vett a fórumon a Dialóg Egyesület részéről Molnár Aranka, megfigyelőként Király Csaba. A fórum során sikerült olyan nyitott, a problémákra helyi szinten reflektáló párbeszédet kialakítani, amely az intézkedések összeállítására is hatást gyakorolt, valamint további együttműködési és projektgenerálási lehetőségeket vetített előre. A felmerülő problémák között nagy hangsúlyt kapott a megfelelő közösségi terek hiánya. Az egyik megközelítés alapján egy ilyen hely szolgálhat egyrészt a településen működő civil szervezetek közösségi programjainak színhelyéül. Az Elfogadlak Alapítvány képviselője viszont a gyermekek részére sportolás céljára használható épületet hiányolja. A sajókazai Súlyos Telep képviselői főként roma gyermekekkel foglalkoznak. Elmodta, hogy ezeknek a gyerekeknek nagyon nagy élmény lehet például egy nyári tábor, vagy egy kirándulás, mert sokszor számunkra elképzelhetetlenül ingerszegény környezetből érkeznek. Több foglalkozást tartottak a túl korai gyermekvállalásról is veszélyeztetett korú lányoknak. Rusznyák István szerint a romák integrációjára vonatkozó programok legnagyobb hibája az, hogy nem veszi figyelembe azt, hogy a látható eredmények, majd hatások évek munkájának gyümölcse, így a két évre szóló programok után következő szünetekben gyakran kárba vesznek a már elért eredmények. Így ők a folyamatos működési finanszírozást látják a legnagyobb problémának.
 - Mindkét fórum eredményei, a résztvevők hozzáállása és a konklúziók arra engednek következtetni, hogy a jövőben egy valóban közösségi alapokon nyugvó, az érintettek bevonásával megszülető stratégiát alakíthatunk ki a térségben.

A vállalkozói szférát célzó fórumok eredményei:

Az eseményeken megjelent vállalkozók többsége turisztikai szolgáltató és helyi termék előállító volt. Bevezetésként Patakiné Balázs Anikó, megbízott munkaszervezet vezető elmondta, hogy a most kialakítandó stratégia legitimitását a megalkotásban részt vevők széles köre adja. A helyzetelemzés során egyértelművé vált, hogy a helyi vállalkozások, mind a termelői, mind a szolgáltatói szektorban jelentős hátrányban vannak például a nyugat-magyarországi régió vállalkozásaival szemben. A térség kedvezőtlen infrastrukturális adottságai és a szakképzett munkaerő folyamatos elvándorlása tovább súlyosbítja a rendszerváltás nehéz örökségét hordozó helyi gazdaság helyzetét.

A megjelentek már a bemutatkozás során az ágazati együttműködés és partnerség kialakítását nevezték meg a legfontosabb szükségletnek a vállalkozói szféra esélyeinek javításáért.

Az ágazaton belül a turizmus mint jellemző hiányosságokkal küzdő terület problémáit elemezték a vállalkozók. A legégetőbb gondok között nevezték meg a térségről kialakult kedvezőtlen képet, ami a belföldi turizmus gátolja, valamint ezzel összefüggésben egységes marketingstratégia szükségességét. Ahhoz azonban, hogy hatásos, eredményes marketing indulhasson a térségről, színes, sokoldalú turisztikai csomagot kell összeállítani a térség épített és természeti értékeiről, szórakozási lehetőségeiről és szolgáltatásairól. A párbeszéd során a szereplők megegyeztek abban, hogy egy ilyen csomag összeállításához az érintettek valódi együttműködése szükséges. Előtérbe került a turizmus területén belül a lovasturisztika, a falusi turizmus és a zarándok turizmus összekapcsolásának lehetősége is. A térség egyik kitörési pontja lehet a természeti, épített és néprajzi örökségre építő aktív turizmus.

A fórumokon a megjelentek kifejezték további együttműködési szándékukat és nyitottságukat a hasonló jellegű eseményeken való részvétellel.

Érdekesség a 2016. január 13-án, Upponyban tartott fórumról, ahol némi ütközés jelent meg az egyéni és közérdek, valamint a gazdasági és a közösségi fejlesztések között:

A beszélgetés alapját megadva Patakiné Balázs Anikó ismertette a stratégia helyzetelemzésében feltárt legfontosabb adatokat az országos értékekkel összevetve, például az egy főre eső jegyzett tőke mértékét, a térségben eltöltött vendégéjszakák számát.

Ezt követően a megjelentek között érdekes párbeszéd alakult ki a helyi fejlesztési szükségletek kapcsán:

- a polgármesterek és a vállalkozók eltérően ítélték meg a közösségi rendezvények hasznosságát;
- több fejlesztési elképzelés megvalósíthatatlanságára hívta fel a figyelmet az erdész a természetvédelmi terület miatt, majd hozzátette, hogy pl. a túrútvonalak és jelzések tekintetében a Bükki Nemzeti Park nyitott a problémák kezelésében;
- a térségi polgármesterek az együttműködés fontosságát hangsúlyozták, a vállalkozók szerint azonban ennek elhanyagolható a gazdasági haszna;
- egy-két szállásadó felvetette, hogy bár Uppony község rendezett, a természeti környezete páratlan, néhány környező település képe miatt szabadkozni kénytelenek a hozzájuk érkező turisták előtt.

A fórumokon elhangzott igények, szükségletek, fejlesztési elképzelések visszaköszönek a cselekvési tervben. (A közösségi terek hiányára megoldást kínálhat a VP-6-7.4.1.1-16 - Településképet meghatározó épületek külső rekonstrukciója, többfunkciós közösségi tér létrehozása, fejlesztése, energetikai korszerűsítés felhívás.)

A HACS további célja, hogy a pályázati felhívások megjelenését követően még szélesebb körben tájékoztja a térségben élőket.

Távlati elképzelésünk, hogy a sikeresen megszólított, aktív tagokból egy olyan csoportot alakítsunk ki, amelyben a tagok folyamatos interakcióban vannak egymással, rendszeresen megosztják a térség jövőjét illető elképzeléseiket, konkrét projekteket állíthatnak össze adott témák mentén.

Egyesületünk szervezője és katalizátora lehet ennek a folyamatnak.

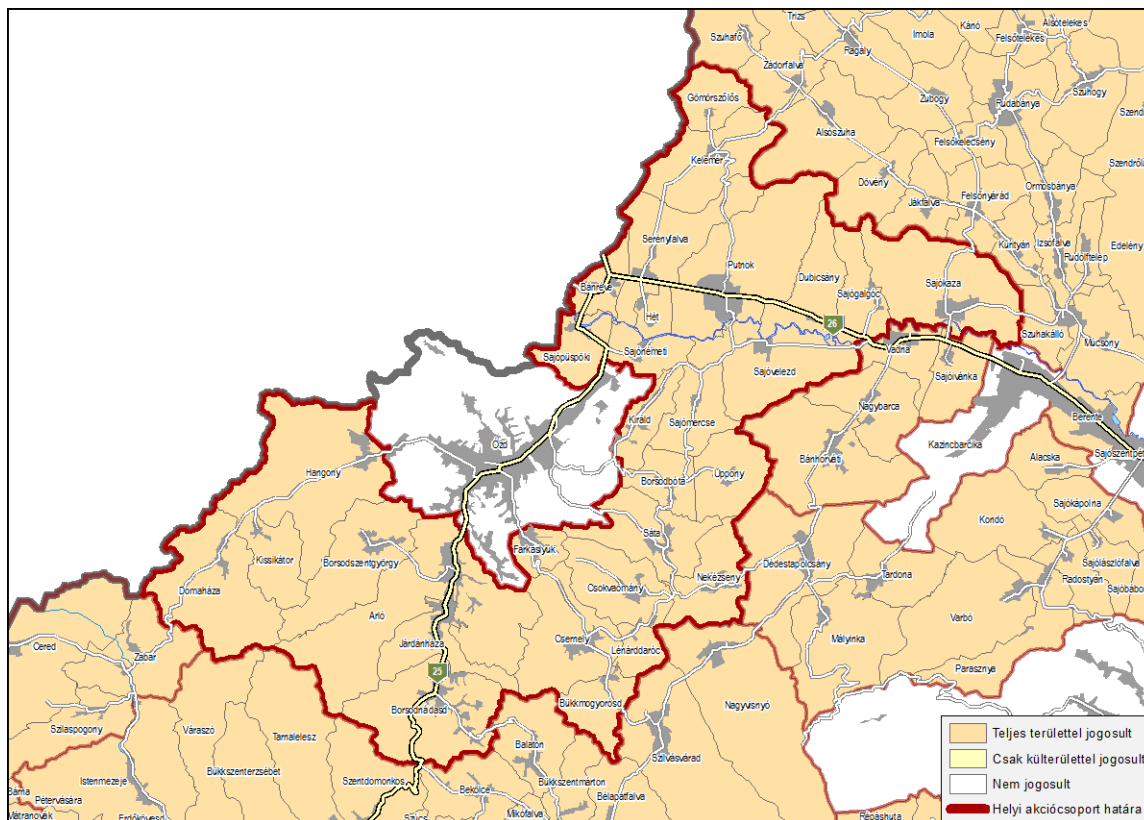
3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület illetékességi területe lefedi az egykori ózdi kistérség területét, valamint két település, Sajókaza és Sajóalgóc csatlakozott. Az Egyesület megalakulása óta ez a terület változatlan.

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület illetékességi területe Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei észak-nyugati csücskében fekszik, közvetlenül a szlovák-magyar határ mentén. Központjának távolsága a megyeszékhelytől, Miskolctól 60 km. A Helyi Akciócsoport területe 498.69 km². A terület földrajzilag homogénnek nevezhető, ugyanakkor négy kisebb mikrtérségre osztható. **Nádasd-völgyében** Borsodnádásd, Járdánháza, Borsodszentgyörgy, Arló-, **Hangony-völgyében** Hangony, Kissikátor, Domaháza -, **Bükk Hegyháton** Farkaslyuk, Csernely, Bükkmogyorósd, Lénárddaróc, Csokvaomány, Nekézseny, Sáta, Borsodbóta, Uppony, Sajómercse, Királd -, **Sajó-völgyében** Sajóvelezd, Sajónémeti, Sajópüspöki, Bánréve, Serényfalva, Putnok, Hét, Dubicsány, Kelemér, Gömörszőlős – és a **Bükk Hegyháthoz csatlakozott két település** – Sajóalgóc és Sajókaza tartozik. Az illetékességi terület települései három járáshoz tartotnak: az **Ózdi Járáshoz, a Putnoki Járáshoz és a Kazincbarcikai Járáshoz.**

Az Ózdi Járás (16 településsel) és a Putnoki Járás (12 településsel) egyaránt a fejlesztendő járások közé tartozik, tehát a 30 településünk közül 28 a komplex programmal fejlesztendő járások területén található. A Kazincbarcikai Járás nem tartozik a komplex programmal fejlesztendő járások közé, de kezdvézményezett járás, ez két településünket érinti.

A térség gazdasági központja Ózd város, amely nem tagja az Egyesületnek. További két városunk: Borsodnádásd és Putnok.

A földrajzi homogenitáson kívül a településeket történelmi és gazdasági adottságok kötik össze.

A XIX. században a területen fejlődésnek indult nehézipar az egész térség életmódját, kultúráját és társadalmi fejlődésének irányát meghatározta.

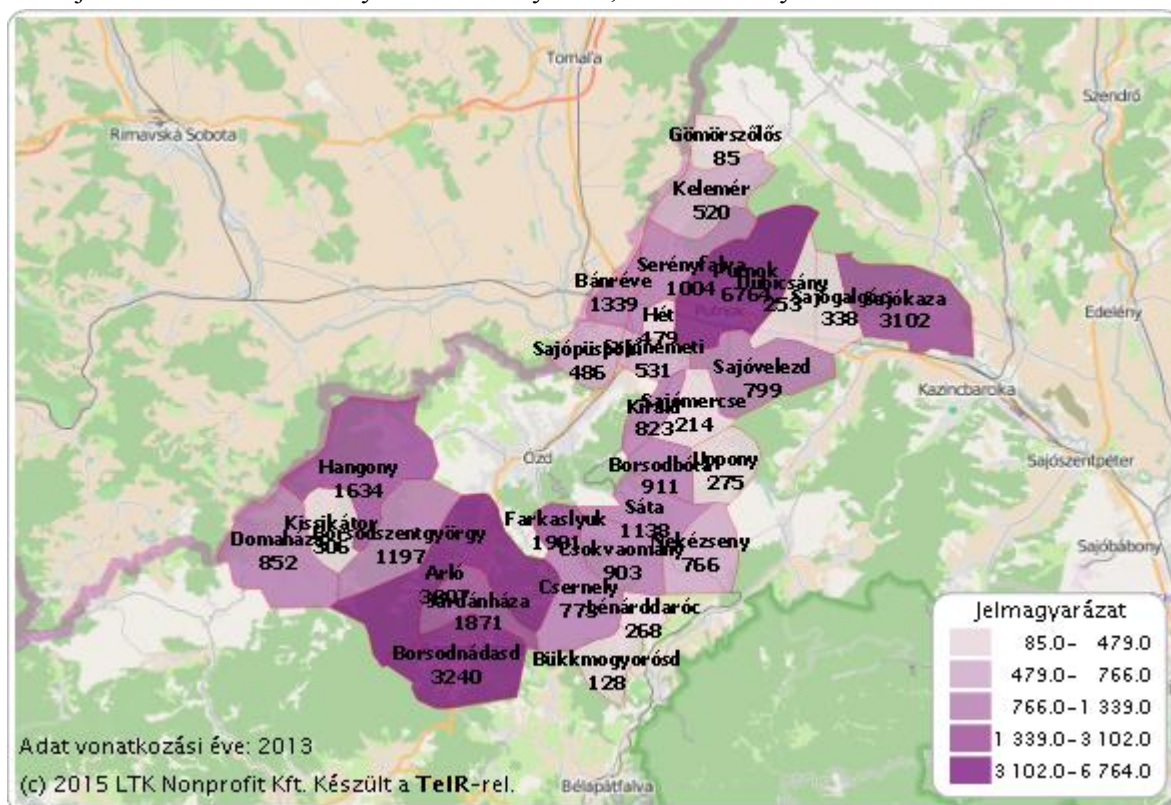
Ózdon egészen a rendszerváltásig működött a Kohásztai Üzem. Az üzem munkaerő igényét a környező falvak lakosságából egészítette ki, ami teljesen megváltoztatta az addigi paraszti életformát. Ugyanilyen hatást generált a Borsodnádasi Lemezgyár is.

A rendszerváltást követően, a KGST felbomlásával megszűnt a kohászat által gyártott termékek legfontosabb felvevőpiaca, a nehézipar gyors hanyatlásnak indult. A kilencvenes évek elején sok ezer munkahely megszűnésével új kihívások elé nézett a térség: a munkanélküliség ugrásszerű megnövekedésével, a munkaképes korú lakosság elvándorlásával és a települések lakosságának elöregedésével.

A térség gazdasági szerkezetváltás és a saját erőforrások mentén kialakított, a helyi adottságokra épülő gazdaság-társadalmi megújulás útját keresi.

A lakosság lélekszáma 36707 fő. Egyesüleünk megalakulása óta megerősödött egy olyan aktív kapcsolatrendszer, amely mind a 30 település lakosságával valódi együttműködést biztosít. Ennek

motorja elsősorban a helyi önkormányzatok, és a helyben működő civil szervezetek.

A valóban élő kapcsolatrendszer működését igazolja például a LEADER TK1 keretében meghirdetett „Négy Évszak” elnevezésű rendezvénysorozat sikeres megvalósítása. A kiírás lényege szerint az egész térséget lefedő rendezvénysorozat valósult meg olyan módon, hogy a fent leírt négy mikrotérségben egy meghatározó civil szervezet egy-egy évszakon keresztül a települések legalább 2/3-án rendezvényt valósított meg, biztosítva helyi előadói csoportok és helyi termék előállítók bemutatkozását. Hatása a térségben, hogy a lakosság jobban megismerhette más, esetleg földrajzilag távolabb eső települések előadói csoportjait és termelőit, valamint a szervezetek, helyi szereplők között párbeszédet nyitott, és további együttműködések alapozott meg.

A HFS tervezés során megvalósított vállalkozói fórum megmutatta, hogy Egyesületünk képes a helyi szereplők hálózatának megszervezésére, új szereplők bevonására. A fórumon megjelent vállalkozók az illetékességi területünket szinte teljesen lefedték. A párbeszéd során minden megjelent szereplő az összefogást, partnerséget nevezte meg a gazdasági fellendülés egyik fő lábaként. Több, konkrét együttműködési szándék is megfogalmazódott, pl. lovastúra szervező és szállásadó között.

Egyesületünk munkaszervezetének irodája Ózdon található az ún. Inkubátor házban. Ózd város nagyságánál fogva nem lehet kedvezményezett LEADER jogcímben, az iroda elhelyezkedését mégis alátámasztja az, hogy az illetékességi terület valamennyi településéről a város jól megközelíthető, akár tömegközlekedéssel is. Mikrotérségi irodáink nincsenek, de az elnökség tagjai földrajzi szempontból is lefedik a térséget:

- Bende György és H. Petkovics Katalin– Sajó völgye;
- Kocsik Bertalan és Urbán Sándor -Hangony völgye;
- Papp Anna és Rác Lászlóné – Nádásd-völgye,
- Gulyás János és Pálfi Erika – Bükki Hegyhát.

Az Egyesület alakulása óta kialakított egy ténylegesen működő, kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatrendszert, melynek segítségével bármelyik település lakossága könnyen fordulhat fejlesztési elképzeléseivel, aktuális kérdéseivel az Akciócsoporthoz. Teheti ezt közvetlenül a munkaszervezet felé, vagy valamelyik elnökségi tagon keresztül. A sokéves fejlesztői munka eredményeként a legtöbb településen több olyan szervezet is működik, amely tevékenysége, pályázatai révén már személyes kapcsolatba is került a munkaszervezettel. Az eddig pályázatok terén kevésbé aktív települések felé is

működik az információáramlás, ami biztosítja, hogy a tervezési terület teljes lakosságát elérjük, tájékoztathassuk.

4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése.

4.1 Helyzetfeltárás

1. Térszerkezeti adottságok

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területe alapvetően aprófalvas szerkezetű. A lakosság lélekszáma a 2013-as KSH adatok alapján 36 707 fő, eloszlása:

- 500 fő alatt lakosság számú – 10 település,
- 500 – 1000 fő között – 9 település,
- 1000 – 2000 fő között – 7 település,
- 2000 főnél magasabb lakosság szám mindössze 4 településen van.

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület illetékességi területén két város, Borsodnádásd és Putnok található. A térség gazdasági centruma a jelenleg nem tag Ózd város. A munkahelyek főleg ezen a három településen koncentrálnak, a gazdaság fejlesztési potenciálja itt a legnagyobb. Jelentős a három település munkkerő felszívó hatása, a környező falvakból sokan járnak be dolgozni. A helyközi tömegközlekedés is a három település köré fonódik.

A nemzetközi főbb útvonalak és a hazai autópályák elkerülik a térséget, a települések többségétől 1-1,5 óra a legközelebbi autópálya felhajtó. A vasúti közlekedés szintén elmaradott: átszállás nélkül a 40 km-re fekvő Kazincbarcikaig lehet eljutni. Ezek a tényezők negatívan befolyásolják a térség versenyképességét. Az egykori nehézipari központból adódó kiépített iparvágány-hálózat jelentősége a kilenvenes évektől szinte megszűnt.

A közúti közlekedés Budapest irányába Borsodnádásdon keresztül a 25-ös számú főúton, Miskolc felé Dubicsány községen keresztül a 26-os főúton biztosított.

Ózdon az egykori törzsgyár területén működő Ipari Park cégei nyújtanak munkalehetőséget, valamint két nagyobb összeszerelő üzem és három nagy élelmiszerlánc üzlete a legnagyobb foglalkoztatók.

2. Környezeti adottságok

Természeti erőforrások, értékek:

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területe az Északi-Középhegységben található. Nagyobb egységei a Bükk-hegyhát, a Putnoki-dombvidék, Sajó-völgye és az Ózdi-dombvidék.

A HACs területéhez három nagy környezetvédelmi egység tartozik:

- az Aggteleki Nemzeti Park – a Keleméri Mohos-tavak Természetvédelmi területtel;
- a Bükk Nemzeti Park – a Domaháza, Arló, Borsodszentgyörgy és Csernely határait fedő Tarnavidéki Tájvédelmi Körzettel;
- a Bükk Nemzeti Park – az Upponyt és a Bükk Hegyhátat érintő Lázberci Tájvédelmi Körzettel.
 - A Putnoki-dombság nyugati határában található két lápszem a Kis-Mohos és a Nagy-Mohos a Keleméri Mohos-tavak Természetvédelmi Terület alapja. Fő feladata a terület növény- és állatvilágának, tőzegmohalápjainak és természetes növénytársulásainak

megóvása, fenntartása és helyreállítása. Növényvilágának kiemelkedő fajai a teljeség igénye nélkül a hüvelyes gyapjúsás, a tarajos pajzsika, a gyapjasmagvú sás, és a tőzegpáfrány.

- A Tarnavidéki Tájvédelmi Körzet HACS területén leginkább közismert része az Arlót és Járdánházát érintő Gyepes-völgy, illetve a Borsodszentgyörgyöt érintő Palina-völgy.
- A Lázbérci Tájvédelmi Körzet központja az Upponyi hegységben elhelyezkedő, 6 millió m³ kapacitású Lázbérci víztározó, amely minőségi ivóvízbázis. A terület kedvelt kiránduló hely, turisztikai hatása Uppony és Borsodbóta településeken érezhető. Uppony községben több, magas minőséget képviselő szálláshely található jó kihasználtsági mutatókkal, visszajáró vendégkörrel.

Térségünk egyik kiemelkedő természeti kicse a suvadással keletkezett Arlói tó. Népszerű turisztikai állomás, partján kemping és rendezvényhelyszín található. Évtizedek óta otthont ad a Suvadás Kézműves Tábor és Folklórtalálkozóknak, és több helyi zenei fesztiválnak. További fejlesztési lehetőség magasabb színvonalú szálláshelyek kialakítása a tó partján.

Területünk országosan ismert települése Gömörszőlős. Ez a „fenntartható falu”, vagy „ökofalu” néven híressé vált község lakossága tartósan 100 fő alá csökkent. Hírnevét elsősorban a településen tevékenykedő Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítványnak köszönheti, valamint páratlan néprajzi gyűjteményének. Az Ökológiai Intézet célja, hogy tudatos, önfenntartó termelési módokon keresztül szemléletformáló hatást érjen el. Ezt ökoturisztikai programjai révén sikerült országosan ismertté tennie. Az ökológiai udvarban és a hagyományosan működő gyapjufeldolgozó műhelyben az ide látogatók aktívan részt vehetnek a munkában, és a helyben található szálláshelyeket is igénybe veszik. LEADER támogatással kezdte meg működését a textil manufaktúra, ahol kézi munkával készült helyi termékek – párnák, terítők, gömöri csomós hímzéssel díszített textíliák- készülnek helyi munkaerő foglalkoztatásával. Szintén Gömörszőlősen található a Gömöri Lovasudvar is, ahol minősített lovakon, képzett oktatókkal és túravezetőkkel működő lovasturisztikai szolgáltatás vehető igénybe.

Figyelemre méltó térségünk történelmi emlékei közül a tatár és török hódoltság idején kialakult földvárak hálózata. Ezek a mára már csak régészeti emlékekben fellelhető helyek rengeteg érdekes legenda alapját adják. Turisztikai hasznosításukra leginkább a Hangony völgyében van szándék.

Történelmi okokból a HACS területén a római katolikus és a református vallás épített értékei egyaránt megtalálhatóak. Kiemelkedő a Kissikátori körtemplom, amely a környéken egyedülálló rotunda alapjával különleges turisztikai célponttá válhat, valamint a Sajókazai református templom.

Területünkön nem található a Forster Központ kezelésében lévő műemlék.

Helyi védelem alatt álló jelentősebb épületek, épített értékek:

- Dubicsányi kastélyszálló,
- Gömöri Múzeum épülete,
- Putnok – Serényi Béla Mezőgazdasági Szakközépiskola épülete,
- Putnok – Serényi László Általános Iskola épülete.

Műemléki védettségű jelentősebb épületek, épített értékek:

- Sata - Fáy-kastély,
- Putnok – kismemesi kúria,
- Gömörszőlős – lakóház és melléképületei, Kassai út 10.
- Borsodnádásd – Lemezyári római katolikus templom és plébánia (Jézus Szíve titulus),
- Sajóvelezd - Tájház,

- Putnok – Nepomuki Szent János szobor,
- Putnok – református parókia,
- Kelemér – Református templom,
- Sajókaza – Református templom,
- Arló – Római katolikus templom,
- Borsodnásasd – Római katolikus templom,
- Putnok – Római katolikus templom,
- Sajópüspöki – Római katolikus templom,
- Putnok- Serényi-kastély,
- Putnok – Serényi-kripta,
- Bárnéve – Vay-Serényi-kastély.

3.Kulturális erőforrások:

A HACS területe kulturtörténetileg két nagy egységre bontható: A Gömör és a Barkóság területére.

A gömöri hagyományápolás sok évtizedes múltra tekint vissza. A gömöri fazekasság, a gömöri csipke és csomós hímzés ma is élő hagyomány, csakúgy, mint a gömöri gasztronómia. A LEADER jogcímben elnyert támogatásból megvalósult „Ízek Háza” tanfolyamain és programjain keresztül kézműves és gasztronómiai tudásátadás valósul meg, ami rendezvényeken, kiadványokon és kiállításokon keresztül nemcsak a gömöri hagyományok továbbélését biztosítja, hanem a térség turisztikai vonzerejét is növeli.

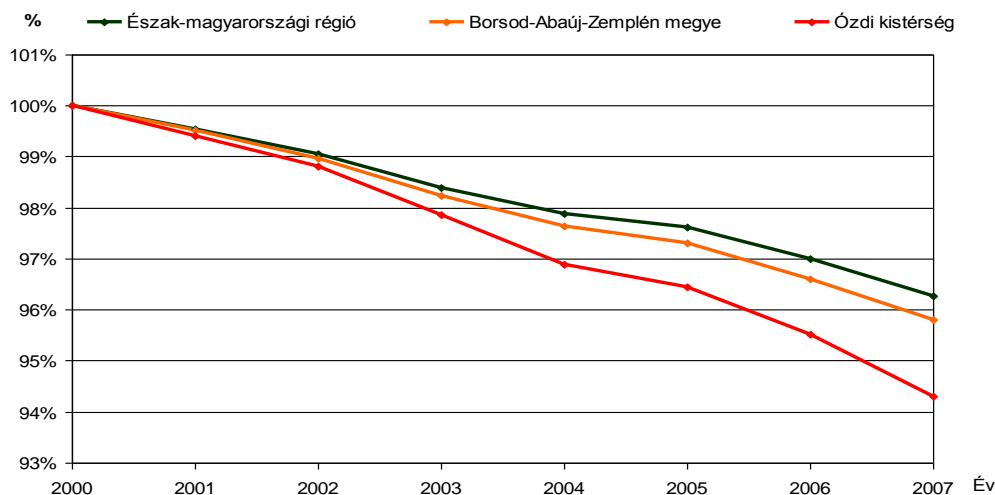
A barkó hagyomány az elmúlt évtizedekben kikopott a köztudatból, ünnepeik, mintakincsök csak elvétve maradt fenn, tárgyi emlékeket kevesen gyűjtöttek. A 2007-2013-as időszak egyik fontos eredménye a helyi szereplők megnyerése a barkó hagyományok felelevenítésére. A borsodszentgyörgyi Barkó ház a megmaradt tárgyi emlékeknek szolgáltató gyűjtőhelyet, az idén negyedik alkalommal megrendezett Barkóság Konferencia Prof. Dr. Paládi Kovács Attila akadémikus, és a téma többi kutatójának részvételével a legfrissebb kutatási eredményeket tárja az érdeklődők elé.

A Molnárkalács borsodnádasi hagyománya tizenkettedikként felkerült a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére. Borsodnádason a XIX. század elején jó minőségű barnaszén lelőhelyeket tártak fel. Ez lett a század második felében kialakult nehézipari központ, a Nádasi Vashengergyár alapja. A lakosság körében elterjedt az ún. molnárkalács sütővasak használata. A helyben, a használók által készített eszköz érdekessége, hogy minden család más-más mintát adó sütővassal rendelkezett. A motívumok javarészt a vallás, szerelem, házasság és államiság köréből kerültek ki, de a növény- és állatvilág mintái is feltűnnek. A már-már eltűnt szokást élesztette újjá az önkormányzat civilek segítségével. Hagyománnyá vált a Molnárkalács Fesztivál megrendezése, a LEADER támogatásból beszerzett mobil gázégős sütőasztalok és hagyományos viselet segítségével országos rendezvényeken is bemutatkozhatott a molnárkalács, valamint szintén LEADER támogatással megnyílt a Molnárkalács ház, amiben speciális sütőgéppel kereskedelmi mennyiségben is előállítható ez a hagyományos édesség. Ki kell emelnünk, hogy a szervezésben és a sütésben is résztvesznek a település fiataljai, akik a hagyomány továbbélésének biztosítékai.

4. A társadalom állapota

Demográfiai folyamatok a térségben:

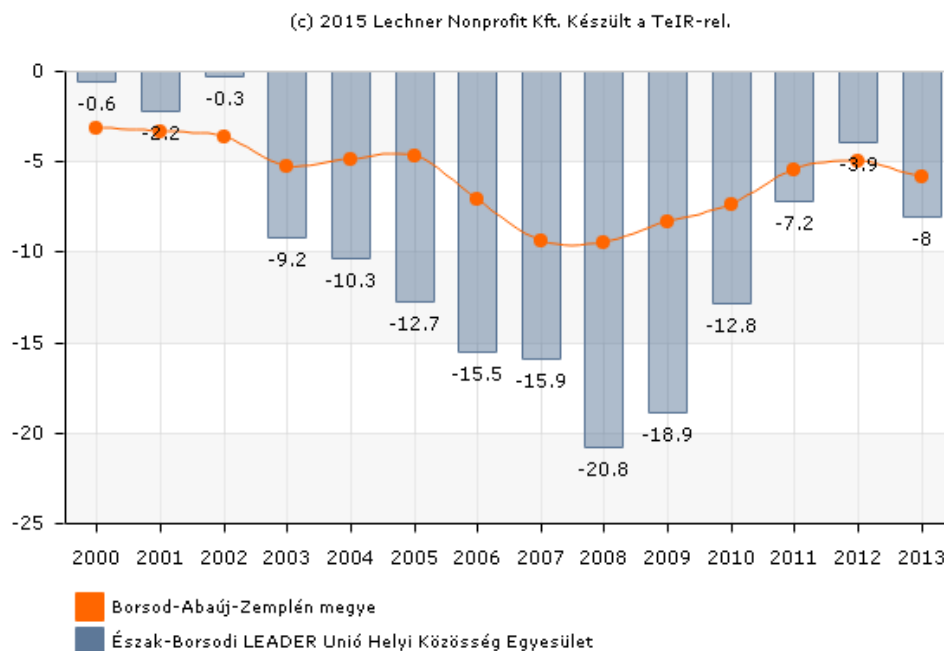
A rendszerváltást követően a radikálisan csökkent térségünkben a munkaerő iránti kereslet, amelynek káros következményeit a mai napig nem sikerült orvosolni. Ezzel összefüggésben a lakónépesség 2003 és 2013 között 10%-kal csökkent, térségünk településeire jellemző az elöregedés és a munkaképes korú lakosság elvándorlása.

Érdekes képet mutat az elvándorlás aránya:

Vándorlási egyenleg (ezrelék)

Az adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és az onnan másik közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők számának különbsége, ezer

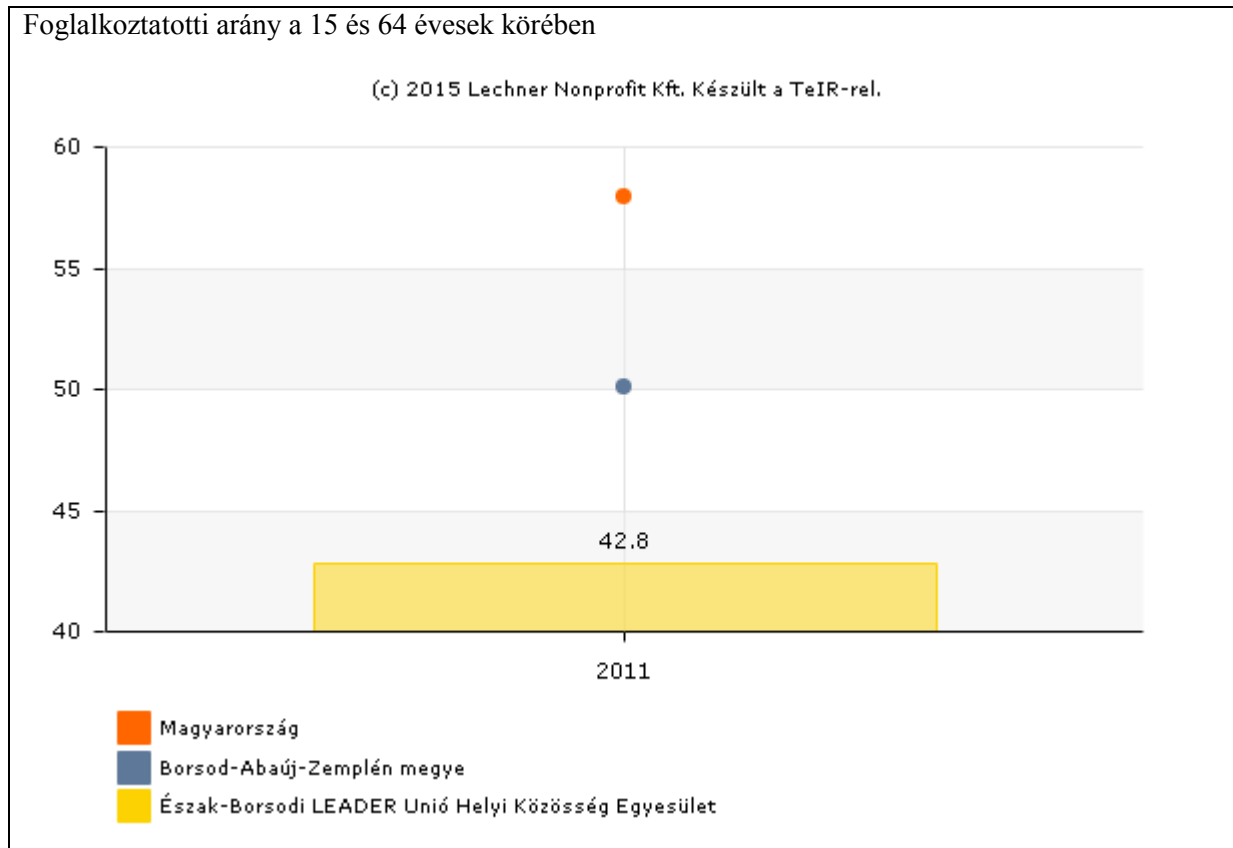
lakosra vetítve.

A 2008-as év drasztikus elvándorlási hulláma utáni csökkenés a 2013-as évben ismét jelentős növekedést mutat.

A magukat cigány (romai, beás) etnikai kisebbséghez tartozóknak vallók aránya a teljes lakosság arányában 13,2 %, de néhány településen 50 % fölött van az arányuk.

Az Egyesület illetékességi területén a 15 és 64 év közötti foglalkoztatotti arány 42,8 %. Ez rendkívül rossz arány az országos 57,9 %, valamint a megyei 50,1%-hoz viszonyítva.

Foglalkoztatotti arány a 15 és 64 évesek körében

További megrendítő adat a tartós munkanélküliek aránya a munkanélüliek számán belül: 53,4 %.

Október hónapban a munkaszervezet 19 településen járt, ahol a polgármesterekkel, önkormányzati alkalmazottakkal folytatott megbeszélést a 2007-2013-as időszak tapasztalatairól, a jövőbeni fejlesztési tervekről, a település általános szociális és gazdasági helyzetéről.

Egy konkrét példa a megbeszélések tanulságairól:

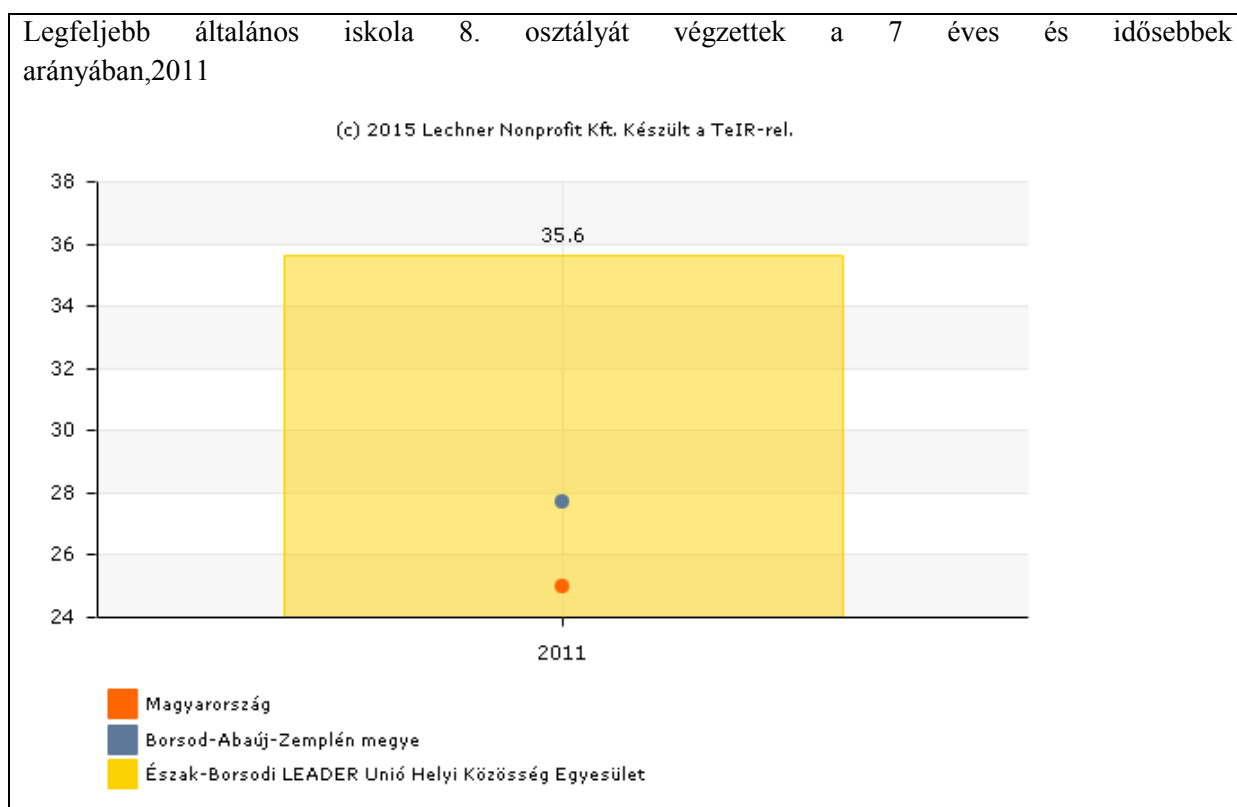
- Arló – A lakosság száma 3807 fő. A lakosságon belül a 0-14 évesek aránya jóval meghaladja a megyei átlagot. A foglalkoztatottak aránya a 15-64 évesek körében 2011-es adat szerint 33,8 %. A 105/2013. (IV. 23.) Korm. rendelet alapján társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett település, valamint jelentős munkanélküliséggel sújtott település. A legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya az összes munkanélküli százalékában 74,6 %. A településen igen magas a roma lakosság aránya, ami a hivatalos statisztikákban nem jelenik meg. 35-en rendelkeznek östermelői igazolvánnyal (2013), 15 működő társas vállalkozás van (2012), 2012-ben mindössze 2 db 10-49 fős vállalkozás volt, ennél nagyobb pedig egy sem. Arlóban jelentős változást hozott a közfoglalkoztatás bevezetése. 2013 tavaszán művelés alá vonták a belterületi önkormányzati tulajdonú ingatlanokat. 3,5 ha-on indult meg burgonya, bab, konyhakerti növények termelése. Egyéb termékek startmunka keretén belül: árok elemek, térburkolók, energia téglák. A település turisztikai kitorési pontja a suvadással keletkezett Arlói-tó, amely kedvelt horgászto és strand, hagyományos fesztivál helyszín. A partján található csárdát tömegkályhával szerelték fel és kicserélték a tetőt. További cél a szálláshelyek növelése. A település a közmunka kiállításokon jól szerepel, az értékteremtő munka a közösségi életre is kedvező hatással volt. LEADER jogcímben az egyik helyi civil szervezet nyert támogatást a Kézműves ház megépítésére. A helyszín a tóhoz vezető, elhanyagolt állapotban lévő utca, amelynek összképét pozitívan befolyásolja már megjelenésével is az épület. A kézműves házban olyan hagyományos mesterségek felelevenítése folyik, amelyek technikáit generációról generációra

adták át, de az iparosodás veszélybe sodorta ezt a folyamatot. Most a kézművesség és a fafaragás alapján piacképes termékek készülnek, romák bevonásával.

- Következtetés: a lakosságnak azon rétegét, akiket fokozottan veszélyeztet a társadalmi kirekesztettség és az újratermelő szegénység problémája, leginkább kormányzati és önkormányzati segítségre számíthatnak. Gyakran helyben dől el, hogy ez csak a segélyezés egy formája, vagy társul kompetenciafejlesztéssel is. A 8 általános iskolát végzettek magas aránya a munkanélküliek összes arányához viszonyítva azt mutatja, hogy a munkaerő piacon kevés eséllyel indulhatnak képzettségük hiánya miatt.

Az egész térség, de különösen a falvak gazdasági helyzetét tükrözi a naponta ingázók aránya. Sok településen szinte az önkormányzat az egyetlen munkáltató. A naponta ingázók aránya a 2011-es statisztikai adatok szerint 53,9 %, szemben az országos 34,5 % és a megye 37,2 %-ával.

Képzettségi, humán szolgáltatások és egészségügyi helyzet, lakhatás

A térség versenyképességét a negatívan befolyásolja lakosságban az alacsony iskolai végzettségük aránya (fenti ábra).

A térségben nincs felsőoktatási intézmény, a továbbtanuló diákok többsége Miskolcon, Budapesten, Gyöngyösön stb. végzi el az egyetemet, főiskolát. Nagy többségük nem tér vissza lakóhelyére, hanem a nagyvárosokban, illetve külföldön vállal munkát, ott telepedik le. Ez drámai hatással van a térség humán erőforrás kapacitására.

Tovább nehezíti a kisgyermekes családok számára az eredményes elhelyezkedést a munkaerő piacon, hogy nincs bölcsődei férőhely az illetékességi területünkön, csak Ózdon.

Az aktív korú lakosság alacsony foglalkoztatottsági arányát, a munkanélküliek csoportján belül a tartósan munkanélküliek magas arányát és a foglalkoztatott nélküli háztartások magas arányát figyelembe véve rendkívüli veszély az eladósodás és a társadalmi kirekesztettség fenyegetettsége. A legfeljebb nyolc általános iskolát végzettek 35,6 %-os aránya egyenes út az újratermelő szegénység problémájához.

Ennek egyenes következménye, hogy a lakosság széles rétege nem tud anyagi forrást fordítani lakhatási körülményeinek fenntartására, illetve javítására. A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 2011-ben 30 %, ez az országos átlag közel háromszorosa. Sok kistéleplésen jellemző a gettósodás, különösen a nagyarányú roma lakosságú falvak esetében. Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 69 %.

A települések jelentős hányadára jellemző, hogy a lakosság egy része szegregárumokban, illetve szegregált lakókörnyezetben él.

Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma 1932 fő.

Civil szervezetek

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területén az ezer lakosra jutó regisztrált nonprofit szervezetek száma 2013-ban 6,2, ami kevesebb, mint a fele az országos átlagnak.

Az Egyesület megalakulása óta sikerrel építette ki személyes kapcsolatrendszerét a térségben működő civil szervezetekkel. Térségünkben általánosságban elmondható, hogy a civil szervezetek és az önkormányzatok között jó az együttműködés.

A települések legalább 70 %-án működik olyan civil szervezet, amely meghatározó tényező a helyi közösségi életben. Működésükre azonban jellemző, hogy saját anyagi forrás hiányában az önkormányzat támogatásával és önkéntes munkával, illetve felajánlásokkal valósítják meg elképzeléseiket. Fontos azonban hozzátennünk, hogy több civil szervezet is sikerrel valósított meg fejlesztéseket svájci alap bevonásával, illetve más pályázati forrásokból. Ezek jellemzően a közösségépítést célzó projektek, amelyek a település lakosságának életminőségére is hatással voltak. A LEADER program keretében a kezdetektől hangsúlyos a civil szervezetek támogatása, akár rendezvények megvalósítása, akár eszközbeszerzéseken keresztül. Mindkét tényező közvetlenül erősítette az együttműködéseket, valamint új kapcsolati hálózatokat generált, akár más ágazatokkal összefüggésben is.

Az elmúlt években a következő településeken sikerült Integrált Közösségi és Szolgáltató Tereket kialakítani EMVA forrásból: Királd, Borsodbóta, Uppony, Borsodszentgyörgy és Hangony. Az Egyesületnek mindegyik intézménnyel sikerült szoros kapcsolatot kialakítani, és működésüket személyes tapasztalatokon keresztül megismerni. Megállapítható, hogy az IKSZT-k a helyi közösségi élet központjaivá váltak azáltal, hogy nemcsak helyszínt biztosítanak civil programoknak, hanem humán erőforrásuk által katalizátorai is ezeknek a folyamatoknak. Ugyanakkor az ilyen intézménnyel nem rendelkező településeken is nagy többségben rendelkezésre állnak azok a közösségi terek, amelyek szinterei a közösségi életnek, igaz jelentős infrastrukturális fejlesztésekre szorulnak.

5. A gazdaság helyzete

A XIX. században bekövetkezett iparosítást megelőzően a térség lakossága jellemzően az erdőgazdálkodásból és állattartásból élt. Mezőgazdasági művelésre alkalmas területek inkább csak a Sajó völgyében találhatóak. A XIX. század második felétől, az ózdi gyár megalapításától kezdve kialakult az ózdi iparvidék, a nehézipar, a bányászat hegemoniája volt jellemző. Ezzel az addigi paraszti életforma teljesen átalakult, a nehézipar munkaerőt felszívó hatása miatt.

Ma a térség egyetlen közművesített ipari parkja az Ózdi Ipari Park. Mivel a város központjában található, nagyobb volumenű beruházásokra nem alkalmas. Jelenleg több kisebb termelő és néhány szolgáltató vállalkozás működik a területen.

További tevékenységek, cégek az ipar területén:

- fém feldolgozás, megmunkálás: Ózd- Ózdi Acélművek Kft., Spal Kft., Profil Kft., Fémiksz Kft., Frank Hungária Kft, Borsodnádásd: Ples Zrt;
- elektronika, villamos berendezések: General Electric, Johnson Electric;
- Serényfalva – téglagyár

- könnyűipar: több varroda is működik térségünkben, pl. Csernely, Ózd;
- élelmiszer feldolgozás a térségben jelenleg csak kisüzemi méretekben van jelen, termékeiket főleg a helyi lakosság körében értékesítik – PI-PI Kft, SIKI Sütőipari Kft.

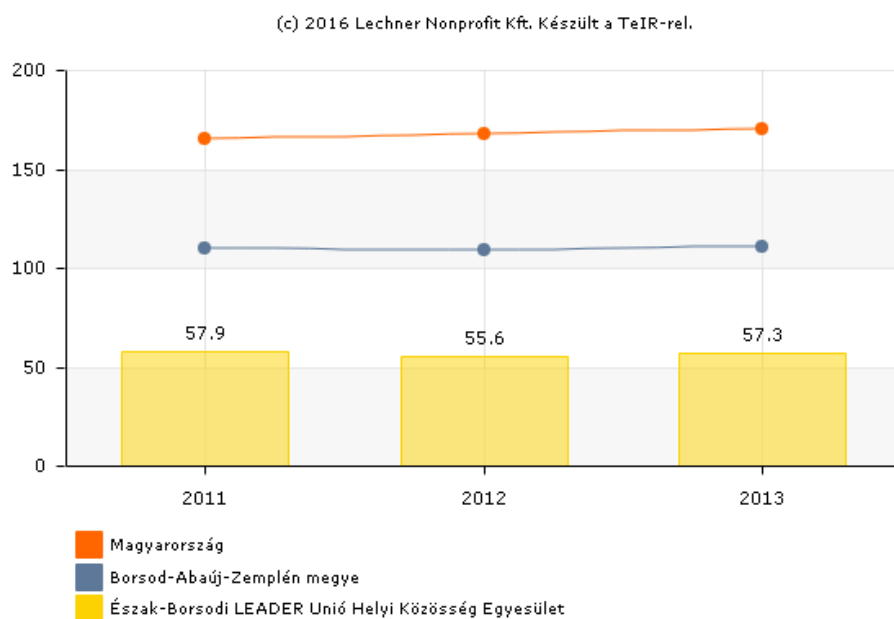
A szolgáltatói szektor mind mennyiségben, mind minőségben elmarad az országos jellemzőktől:

Kereskedelem terén jellemző a kényszervállalkozás, Ózdon a nagy kereskedelmi láncok üzletei az élelmiszerkereskedelem nagy részét lefedik. Szaküzletek, pl. vasáru – elektromos- és háztartási gépek jellemzően Ózdon és Putnokon találhatóak.

A kisvállalkozások többsége nem hoz annyi nyereséget, hogy a működtető családjának megélhetésén kívül több munkavállaló alkalmazását lehetővé tenné.

A belső piac visszaesése nyomán egyébként is jelentősen megcsappant a vállalkozói kedv, jellemző a pesszimizmus, a saját tőke hiánya és a kockázatkerülés.

Regisztrált vállalkozások száma ezer lakosra (db), 2011-től

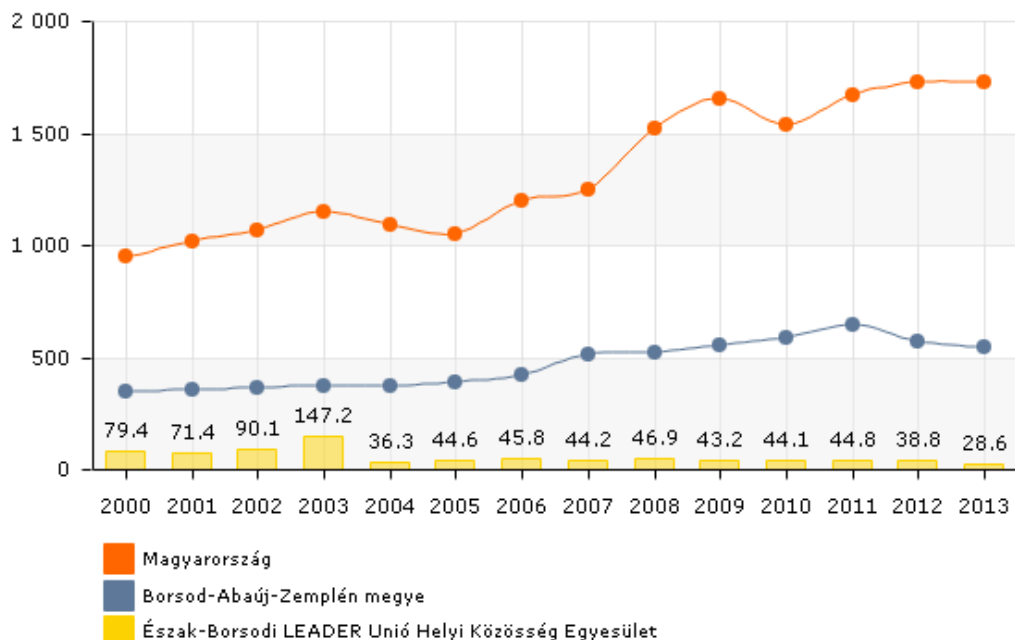
Az üzleti szolgáltatók jellemzően Ózdra és Putnokra koncentrálnak. Több bank fiókja is megtalálható itt, de az elmúlt évek alatt számuk csaknem felére csökkent. Sok kistelepülésen még bankjegy automata sincs.

Egy lakosra jutó jegyzett tőke (1000 Ft)

Társasági adóbevallásra köteleezett vállalkozások jegyzett tőkéje, egy lakosra vetítve.

Térségünk az országos érték 1/60-ad részét

(c) 2016 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

mutatja

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területén:

1-9 fős működő társas vállalkozások száma 728 db,

10-49 fős működő társas vállalkozások száma 25 db,

50-249 fős működő társas vállalkozások száma 2 db.

Turizmus

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területén a közösség egyik fontos kitörési pontnak tartja a turizmust. Mivel országosan közismert látványosságokban viszonylag szegények vagyunk, a viszonylag érintetlen természeti szépségek és az aktív pihenési lehetőségek jelenthetnek egyedi vonzerőt a kikapcsolódni vágyóknak.

Míndehhez azonban a szolgáltatások színvonalán és szervezetségén is emelni kell.

A kereskedelmi szálláshelyek szállásférőhelyeinek száma 2013-ban 450 volt, az eltöltött vendégéjszakák száma mindössze 885.

A falusi szálláshelyek férőhelyeinek száma 2013-ban 215 volt, ez többnyire már tartalmazza a III-as tengelyes fejlesztéseket is. Az itt eltöltött vendégéjszakák száma 2247 volt.

A különbség talán kifejezi, hogy igény mutatkozik a falusi szálláshelyek kialakítására, persze kihasználtságuk még tovább növelhető.

6. Összegzés

A stratégia irányát meghatározó leglényegesebb szükségletek:

1. helyi erőforrásokra támaszkodó gazdaságfejlesztés, a gazdaság problémáinak innovatív megközelítése;

2. közösségi összefogás a magasabb életminőségért és a térség népességmegtartó képességének növeléséért;
3. társadalmi szolidaritás erősítése és közösségfejlesztés a szegénységben élőkért innovatív módszerekkel.

4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

A 2007-2013-as tervezési időszak egész folyamata alatt az Egyesület munkaszervezete törekedett az elért eredmények és hatások érintettekkel történő elemzésére, a sikeres megvalósítás, illetve az esetleges kudarcok okainak feltárására.

Már a 2014-es évtől kezdve valamennyi fórumon témaként hozta fel a munkaszervezet a 2007-2013-as időszak elemzését az eredmények és a hatások tükrében.

A 2014-2020-as tervezés során ezeket a tapasztalatokat felfrissítettük a partnerekkel történő személyes megbeszélések során.

Eredmények:

- Fontos eredményeket hozott a mindhárom támogatási körben meghirdetett tájkarbantartó központok kialakítása. A célterület keretén belül mikrotérségi szinten egy szervezet vállalta a központ megvalósítását és működtetését. A támogatásból olyan eszközöket szereztek be, amellyel a települések területén a falukép javításához szükséges munkálatokat, főleg a parkok, játszóterek, útmenti területek tisztítását végezhetik el. A fejlesztési hatásai:
 - az így begyűjtött növényi hulladék ma már többnyire fontos nyersanyaga a sok helyen vegyes tüzelésű vagy biomassza kazánok fűtéséhez a középületek esetében;
 - a folyamatot összekötötték szemléletformáló ismeretterjesztéssel is, valamint a szebb lakókörnyezet pozitívan befolyásolta az lakosság életminőségét.
- A szintén többször meghirdetett Négy Évszak rendezvénysorozat eredményeként olyan rendezvények valósultak meg, amelyek túlmutatnak az „egyszerű falunap” mintáján. A rendezvények támogatásához kikötés volt, hogy helyi előadói csoportok is fellépési lehetőséget kapjanak, valamint helyi termék készítőik bemutathassák termékeiket, valamint annak elkészítési módját. A programok hatásai:
 - a helyi előadó csoportok és helyi termék készítőik szélesebb körű ismertsége és elismertsége;
 - addig egymás tevékenységét kevésbé ismerő civil szervezetek közötti együttműködés;
 - valós, ágazatközi együttműködések kialakulása a program szervezése és lebonyolítása során érintett szervezetek között;
 - a programok találkozási pontjai voltak a helyi társadalom széles rétegeinek;
 - a rendezvényt kísérő néprajzi jellegű, esetleg hagyományörzést előtérbe helyező kiállítások segítettek a közösség számára újra felfedezni saját értékeiket, a kiállítási anyag összegyűjtése során pedig megvalósult a generációk közötti párbeszéd;
 - több kiállítás a jelenleg is aktív kézműves műhelyek anyagából született, ami növelte ismertségüket.
- A Putnok városban megvalósult „Ízek Háza” központ a gömöri kézműves és gasztronómiai hagyományok még szélesebb körű megismertetésében, és az ezekhez kapcsolódó tudás átadásában játszik fontos szerepet.
- A Királdon megvalósult Művésztanya kézműves képzéseket szervez.
- A helyi termékfejlesztést célzó célterületeknek köszönhetően a térség újra fölfedezte a saját erőforrásból merítkező gazdaságfejlesztés lehetőségét. Találunk példát helyi alapanyagokból előállított lekvár és savanyúság készítésére, valamint a borsodnádasi molnárkalács felfelé ívelő története is a jó gyakorlatokat gyarapítja.

A helyi termék fejlesztésének hatásai, további szükségletek megfogalmazása:

- A térség gazdasági szerkezetváltásának egyik kulcsa lehet a helyi termékek fejlesztése.
- A folyamatnak nem csak gazdaságfejlesztő hatása lehet, de a közösségi élet megerősödését is szolgálja a helyi tudás, a helyi hagyományok újra felfedezése által.
- Az előállítás során munkahelyteremtés is megvalósul, amelynek kedvezményezettjei az addig inaktív csoportok lehetnek.
- A helyi termék előállításának fontos szerepe van a hozzáadott érték növelésében.
- Magas a kézimunka igénye, ami egyrészt munkahelyteremtő hatású, másrészt az üzleti terv kidolgozásánál ez hátrányos lehet a gazdasági fenntarthatóság miatt.
- További szükséglet egy egységes brand kialakítása az eredményes forgalmazásért. Ez további együttműködések igényel, a már sikeres megvalósítók részéről aktív szerepvállalást, segítő hozzáállást.
- Párbeszéd kialakítása a termékkör bővítése érdekében.
- Együttműködések kialakítása a termék előállítók és a turisztikai szolgáltatók között annak érdekében, hogy a kereskedelmi forgalmazáson túl a termékek a turisztikai kínálatot is bővítsék, színesítsék.
 - A HVS-ben a 3-as tengely fejlesztési lehetőségeire alapozott célkitűzések közül megvalósult a térség turisztikai szolgáltatás fejlesztése, az eredmények értékelése azonban nem egyértelmű. A területünkön rengeteg a kiaknázatlan turisztikai látványosság, mert a kapcsolódó szolgáltatások hiányosságai miatt nehéz megszólítani a fizetőképes célcsoportot. Ebben a tekintetben sikerült eredményeket elérni: több négy napraforgós minősítésű szálláshelyet is kialakítottak, főleg a Hangony-völgyében, amely a vadászturizmus szempontjából kiemelkedő jelentőségű. Nem sikerült viszont olyan egységes turisztikai csomagot összeállítani, ami állandó és biztos látogatottságot eredményezne, a szálláshelyek ritkán társulnak helyi turisztikai attrakciókkal.
 - A falumegújítás- és fejlesztés jogcím forrásaira alapozott elképzelések eredményei: több helyen valósult meg a helyiek számára fontos sportpálya, játszótér és park. Kiemelkedő a Dubicsányi Magtár 150 éves épületének felújítása, valódi közösségi térré fejlesztése a 2014-2020-as időszak feladata.

A LEADER jogcímben elnyert támogatások során több projekt esetében a pályázó lemondott a támogatásról. A HFS tervezés során az ilyen esetek tanulságait szükséges beépíteni a források tervezése és a kiírásokat követő fórumok eredményessége érdekében.

Példák:

- A Sturmman Galéria kialakítása Csernelyben. Az egykori Sturmman-kastély magtárának közösségi célú felújítása a volt a cél. A támogatásról való lemondás oka a megbeszélések alapján az volt, hogy a képviselő testület döntése alapján a község önkormányzata nem tudja az előfinanszírozáshoz szükséges összeget biztosítani a költségvetésből, hitelfelvétel esetén pedig nem látják a hitel kamatainak fedezetét.
- A Bükki Agro Innovációs Nonprofit Kft. mintafarm kialakítására nyert támogatást. A fejlesztés nem valósult meg. A Kft. tagjaival folytatott megbeszélések alapján a projekt megvalósításának mérföldköveit a tagok nem közösen dolgozták ki, így nem is követték figyelemmel. A megvalósítás túlzottan „egyszereplős” szisztémára alakult, nem volt megfelelő a kivitelezésre és működtetésre fordított humán erőforrás kapacitás.

A fenti példákban a fórumokon kialakult párbeszéd során a következő tanulságokat vonták le az érintettek:

- A pályázat benyújtása előtt figyelbe kell venni, hogy az valós szükségleten alapul-e, és nem kizárólag a lehetőség megragadásáról szól („erre lehet pályázni” típusú projektek).
- A szükségleteket össze kell hangolni a lehetőségekkel, így az előfinanszírozás megoldási lehetőségeinek számba vétele meg kell, hogy előzze a pályázat benyújtását.

- A szükséges humán erőforrás kapacitás vizsgálata a projekt megvalósításához és működtetéséhez, fenntartásához.
- A működtetési és fenntarthatósági tervnek valós tényeken kell alapulnia.
- A megvalósítás mérföldköveit következetesen tartani kell, elmaradás esetén az okok azonnali feltárása szükséges.
- „Önkéntes, vagy belső monitoring” a támogatás elnyerésének pillanatától.

4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások

1. Külső koherencia, kiegészítő jelleg:

A HACS tervezési területének szükségleteire reflektálva a helyi szereplőket kívánjuk segíteni a következő források segítségével:

- GINOP – mikrovállalkozásokat támogató területek – A térség tökehiányos mikrovállalkozásainak forráshoz való jutásának elősegítése, ezáltal a foglalkoztatás növelése.
- TOP – turisztikai attrakciófejlesztés, a LEADER jogcím kereteit meghaladó fejlesztési elképzelések megvalósítására, illetve kiegészítő jelleg, a LEADER turisztikai fejlesztésekhez kapcsolódóan.
- VP 16.3.1 – Kis gazdasági szereplők együttműködései – összehangolt turisztikai szolgáltatás fejlesztés – a stratégia tervezés során szervezett fórumokon elhangzott a turisztikai fejlesztések területén az együttműködés katalizáló hatása. Az ebben partner szervezetek részvételével kialakított konzorcium az egységes turisztikai csomag és marketing kialakításáért tehet.
- EFOP 1.7 - az egymást erősítő, elmaradottságot konzerváló területi folyamatok megtörése – a LEADER program, 6. Intézkedése: A szegénység enyhítését célzó, a felzárkózást és befogadást segítő projektek megvalósításával ún. ráhordó fejlesztésnek támogatunk a mélyszegénység enyhítéséért, a probléma közösségfejlesztő módszerekkel történő kezeléséért.
- GINOP-7.2.1 Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése program – Bejárható Magyarország Program - lovaturisztikai szolgáltatásfejlesztés kiegészítő jelleggel.
- VP-6-7.4.1.1-16 - Településképet meghatározó épületek külső rekonstrukciója, többfunkciós közösségi tér létrehozása, fejlesztése, energetikai korszerűsítés – a közösségi terek iránti igényekre szolgálhat forrásként.
- Rövid Ellátási Lánc tematikus alprogram a mezőgazdasági termelők és helyi termék előállítók nagyobb piaci lehetőségeinek eléréséért.
-

2. A HFS tartalmát befolyásoló programok:

- Ózdi Kistérség Gazdaságfejlesztési Stratégiája 2010-2020 – kapcsolódási pontok:
 - a dokumentum helyzetfeltárásában hangsúlyos szerepet kap a térség foglalkoztatotti statisztikája. A foglalkoztatás bővítéséhez vezető módszerek átfedést mutatnak a következő célokban: a gazdasági szereplők együttműködésének javítása, vonzó üzleti környezet kialakítása, helyi vállalkozások megerősítése;
 - kiemelendő, hogy a helyi vállalkozások megerősítésére többek között a következő megoldási javaslatokat adja: innováció támogatása, helyi termékek, szolgáltatások minőségének fejlesztése;
 - a viszonylag érintetlen természeti környezet mint turisztikai vonzerő lehetőségei.
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye Integrált Területi Programja 2014-2020 – kapcsolódási pontok:
 - a versenyképesség növeléséért kitűzött célok közül: fontos a szegénység és a szociális kirekesztettség újratemelődének megakadályozása, illetve a területi, környezeti hátrányok és a szegregációs jelenségek mérséklése;

- fenntartható és integrált módon kerüljenek megőrzésre, védelemre és hasznosításra a gazdag természeti és épített környezet, valamint a kulturális örökség elemei és gyűjteményei, kiemelten az energiatermelés, a turizmus, valamint a mezőgazdaság és élelmiszeripar területén, továbbá valósuljon meg a vidéki térségek ökológiai-társadalmi-gazdasági funkciójának fenntartása;
- természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása – turisztikai attrakció fejlesztés, turisztikai szolgáltatások;
- fejlesztéspolitikai célok közül:
 - o gazdaságélénkítéshez és foglalkoztatási szint növeléséhez szükséges helyi feltételek biztosítása - helyi szolgáltatások biztosítása a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatás segítésére, turisztikai vonzerőkben rejlő endogén potenciál kibontakoztatása a foglalkoztatás növekedése érdekében;
 - o vállalkozásbarát és népességmegtartó település-, kiemelten városfejlesztés, az életminőség és társadalmi összetartozás javításához szükséges helyi feltételek biztosítása - helyi közösségek és együttműködés erősítése a helyi és térségi gazdasági és közösségi aktivitás ösztönzésére;
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Koncepciója – kapcsolódási pontok:
 - VIII. Prioritás – turizmus: a koncepcióban megfogalmazott prioritás egybecseng Egyesületünk stratégiájában megfogalmazott turisztikára vonatkozó elképzeléseivel, miszerint a térség eddig még ki nem használt potenciáljait egységes csomagként, a szolgáltatások minőségi fejlesztésével együtt aknázzhatjuk ki a foglalkoztatás bővítéséért. A stratégia alkotáshoz kapcsolódó fórumok során a gyalogos és lovas túrák iránti igény alapján szintén közös gondolat a két koncepcióban: „Fontos, hogy a térség illeszkedjen az országos jelentőségű, az aktív (gyalogtúrák, kerékpározás, vízitúrák) és vallási, zarándok turizmusra építő hálózati elemekre, melyeket integrálni kell a desztináció alapú fejlesztésekbe.” Ugyancsak a fórumokon fogalmazódott meg a szolgáltatók részéről az együttműködés és a hatékony, közös marketing startégia kialakítása.
- Járási szintű Esélyteremtő Programterv, Putnoki Járás, 2015-2020
- Ózdi Kistérség Gyerekesély Stratégia – 2014
- Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (NTFS) 2011-2020
- „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia, 2007-2032
- JÁRÁSI SZINTŰ ESÉLYTEREMTŐ-PROGRAMTERV „Területi együttműködést segítő programok kialakítása az ózdi járásban” – fenti stratégiák egyöntetűen a térség szegénységben élő csoportjainak megsegítésében támasztják alá a HFS-t. A mélyszegénységgel érintett, kiszolgáltatott emberek közül is legfontosabb az ilyen családokban élő gyermekek segítése. Körükben összehasonlíthatatlanul magas a korai iskolaelhagyók száma, ami egyenes út a szegénység újratemelődéhez. Stratégiánkban főként közösségfejlesztő programokon keresztül kívánjuk a leginkább rászoruló családokat, ezáltal a gyermekeket is támogatni.
- A Sajó-Rima ETT Kohézióvizsgálata és Integrált Fejlesztési Stratégiája – Az ITS számos pontos kiegészíti az Egyesületünk HFS-ában megfogalmazott szükségleteket, amelyekre azonban a fejlesztési keret miatt már nem tudunk intézkedést megfogalmazni. A leghangsúlyosabb területek: az RS ITS 3.1.2 – önálló képesség erősítése projektcsomag egésze, kiemelten a 3.1.2.1 Helyi termék fejezetben foglaltak a helyi termékek piacra jutását helyi és határon túli szinten segítik. Ez a cél a közösségi tervezés során mindig előtérbe került, így reméljük, hogy az SR ITS megvalósulása során lehetőségünk lesz megvalósítani. A másik fontos gazdaságfejlesztési területünk a turisztikai szolgáltatásfejlesztés. A RS ITS 3.3.2 Térségmarketing 3.3.2.1 Tájai alapon szerveződő brandépítés csomagban megfogalmazott célok szintén a fejlesztési keretünkben már nem támogatható, de valós térségi igényekre válaszolnak.

3. A HFS tartalmát befolyásoló, a térség gazdasági és környezeti fejlődését és a befogadást

támogató programok, szolgáltatások

- Az Ózdi kistérségben 2012. augusztus 1 és 2015. július 31 között valósult meg az Ózdi Kistérség Többcélú Társulása által az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program támogatási rendszeréhez benyújtott "Gyerekesély az Ózdi kistérségben" című TÁMOP-5.2.3-A-11/1-2011-0005 program. A főbb tevékenységek között megalakult a Kistérségi Gyerekesély Bizottság, megnyílt a Kistérségi Gyerekesély Iroda, Ózdon és Putnokon közösségi ház nyílt a szülők és gyerekek értelmes szabadidő eltöltésének céljából. Szintén Ózdon és Putnokon nyitotta meg kapuit a Biztos Kezdet Gyereház, ahol a kisgyermeket nevelő szülők kaphattak szakértő segítséget, a gyermekek képességeinek fejlesztése a szülők bevonásával történt. Változatos játékok, felszerelések segítségével a gyermekek nevelésének magasabb színvonalát sikerült elérni. – Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület a stratégiaalkotás során a gyermekszegénység és a korai felzárkóztatás vonatkozásában a helyi szereplők részéről elhangozott vélemények alapján a következő eredményekre jutott:
 - nagyon fontos, hogy a térség intézményei minden lehetőséget megragadjanak, ami kiegészíti az ellátórendszer hiányosságait;
 - fontos lenne, hogy az eredmények állandó jelleggel beépüljenek az ellátó rendszerekbe, ne csak program szinten, ebből adódóan időszakosan legyenek elérhetőek az így nyújtott szolgáltatások;
 - humán erőforrás kapacitásfejlesztés szükséges a szociális szférában azért, hogy a valóban legrászorultabb réteg is részesüljön a programok előnyeiből;
 - újszerű kezdeményezések bevezetése a szociális jellegű projekteken, pl. családmentorok képzése, akik a helyi közösség tagjai közül kerülnek ki, így a potenciális célcsoport részéről segítenék a bizalmi viszony kialakulását – ilyen jellegű képzésekre kínál fejlesztési lehetőséget a LEADER 6. intézkedése.
- Az Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület tervezési területén nem található TDM szervezet.
- "Sáfarkodj okosan" - mélyszegény családokat támogató és szervezeti együttműködést fejlesztő közösségi program a farkaslyuki akcióterületen - TÁMOP-5.1.3.-09/2-2 – A projekt időtartama: 2012. március 1 – 2014. augusztus 31. Ez egy pénzügyi tudatosságra nevelő projekt volt, melynek célja az uzsoracsapdából való kikerülés módjainak megismertetése és elterjesztése. Jó példaként a jövőbeni fejlesztések során átvehető elemek: mentorok képzése, klubfoglalkozások szervezése, gyerekek részére kézségfejlesztő foglalkozások szervezése, közösségi rendezvények szervezése.
- Ózdi Vállalkozói Központ és Inkubátor Alapítvány – célja a kis és középvállalkozói réteg megerősödésének segítése Ózdon és térségében. Infrastrukturális háttérrel biztosít, szakmai képzéseket szervez, az innovációhoz nélkülözhetetlen gyors információáramlást biztosít. Az üzleti szféra részére konferenciákat és képzéseket szervez. A HFS-ben külön intézkedéssel is érintett mikrovállalkozások számára nyújthat kiegészítő szolgáltatásokat a vállalkozás megerősítésére.

4.4 SWOT

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület startégiaalkotást megelőző helyzetfeltárása alapján két tematikus SWOT analízis elkészítését találta szükségesnek. Az illetékességi területünk lakosságát a következő két probléma csoport érinti leginkább:

- társadalmi összefüggések a kirekesztéssel, szolidaritással és az újratermelődő szegénység kérdéskörével kapcsolatban;
- gazdasági elmaradottság az ország más területeivel összehasonlítva, és a térség mint vállalkozói tér összképe.

Ennek alátámasztására és a szereplők közötti párbeszéd elindítására fórumaink közé két típusú tematikus fórumokat illesztettünk be:

- a vállalkozókat kerestük meg, a véleményüket kértük a jelenlegi vállalkozói környezet minőségét kérve, valamint az ideális jövőképre vonatkozóan a realitások tükrében;
- a társadalmi kirekesztéssel és újratermelődő szegénységgel valamilyen formában foglalkozó civil szervezeteket kerestünk meg, valamint a szociális szféra kistérségi hatókörű intézményeit és az összes önkormányzatot.

A fórumon kialakult párbeszéd során szűrtük le a SWOT analízis fő pontjait, figyelembe véve az azok alapján körvonalazódó célkitűzéseinket.

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület SWOT analízise a térség mint vállalkozói tér és társadalmi szolidaritás összefüggéseiben.

<p>Erősségek</p> <p>1 együttműködési hajlandóság a helyi szereplők között ágazati szinten,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. horizontális együttműködési igény mindhárom szféra részéről, 2. a bel- és külföldi turizmus fellendülésének bázisát jelentő érintetlen természeti környezet, 3. fejlesztési hajlandóság mindhárom szféra részéről, 4. innovatív ötletek, különösen az üzleti szféra részéről a gazdaságfejlesztésért, 5. aktív civil szféra, igaz nem mindegyik településen, 6. a társadalmi kirekesztéssel fenyegetett csoportokkal foglalkozó szervezetek megfelelő információkkal rendelkeznek a pályázati lehetőségekkel kapcsolatban, 7. ezek a szervezetek innovatív ötletekkel rendelkeznek a fejlesztéseket illetően, 8. a csoportok tagjainak nyitottsága a párbeszédre, 9. a szervezetek módszertani ismeretei a fejlesztéssel érintettek aktív hozzájárulásának elősegítéséért. 	<p>Lehetőségek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a kormányzat által támogatott kedvező kamatozású vállalkozói hitelrendszer, 2. GINOP és TOP, valamint egyéb uniós források, 3. technológiai fejlesztések lehetősége pályázati forrásokból, 4. hatékony marketing stratégia a turizmus területén, 5. egyre erősebben jelentkező igény a helyi termékek iránt, 6. a társadalmi kirekesztődéssel fenyegetett csoportok tagjainak aktív bevonása a fejlesztési folyamatokba, 7. a projektek során a célcsoport saját képességeinek fejlesztésével megvalósuló eredmények, 8. a projektek megvalósulását követő hatások elemzésével multiplikátor hatás elérése az adott témában, ennek eredménye a további, saját erőből kialakuló fejlődés, 9. a társadalmi szolidaritás erősítése programokon keresztül,
<p>Gyengeségek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a lakosság alacsony vállalkozó kedve, 2. információ hiány a vállalkozásokat érintő pályázati lehetőségekről, 	<p>Veszélyek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a vállalkozókat érintő bizonytalan jogszabályi környezet, 1. alacsony hitelezési hajlandóság, illetve

<ol style="list-style-type: none"> 3. szakképzett munkavállalók alacsony száma, 4. a vállalkozások jellemzően nem rendelkeznek megfelelő tőkével, 5. ennek következtében technológiai fejlesztések elmaradása, 6. egyeztetés hiánya a foglalkoztatók és a képző szervezetek között, 7. belső piac gyengesége, 8. infrastrukturális hiányosságok, 9. nincs a térségben nappali tagozatos felsőoktatási intézmény 10.a társadalmi kirekesztéssel érintett csoportok tagjainak rossz mentális állapota, 11.az ebből eredő passzivitás és pesszimizmus, 12.a szociális ellátórendszer és a civil szféra közötti párbeszéd fórumának hiánya, 13.a többségi társadalom szolidaritásának hiánya, 	<ol style="list-style-type: none"> kedvezőtlen hitelezési feltételek a pénzüintézetek részéről, 2. a pályázatok kiírási ütemezését érintő bizonytalanságok, 3. szakképzett munkerő folyamatos elvándorlása, 4. a fizetőképes kereslet elmaradása mind a kereskedelem, mind a turizmus területén, 5. közúthálózat fejlesztésének elmaradása, 6. egyeztetés hiánya a távlati fejlesztési terveket illetően a szférák között. 7. pályázati források elmaradása, 8. a térségünkben jellemző dolgozói szegénység, 9. ezáltal a szolidaritás gyengesége, 10. a projektek eredményeket felmutatnak, de hatást nem,
--	---

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület mindkét témában betölti, és a továbbiakban még eredményesebben irányítja majd a hálózatosodáshoz szükséges fórumok kialakítását, ezáltal csökkentve a SWOT analízisben felsorolt kockázati tényezők negatív hatását.

Az Egyesület elnöksége és a munkaszervezet az elmúlt évek alatt kialakult aktív kapcsolatrendszerével segítheti az együttműködések kialakítását, szakmai kapcsolatrendszerének segítségével partner a külső szakértők, szakmai szervezetek szükség esetén fejlesztésekbe való bevonásában.

4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása:

- Térségünk egyik, még kiaknázatlan erőssége az együttműködés iránti igény (1. erősség), amit a lehetőségek (5) oldaláról több szempontból is kiaknázhazunk. Így támaszthatja alá ez az erősség az integrált turisztikai szolgáltatásfejlesztést és a helyi termék előállítását. Úgy gondoljuk, hogy mindkét területen ágazatközi együttműködésre van szükség ahhoz, hogy eredményesen működjön a támogatásból megvalósult fejlesztés. ezt a helyzetfeltárás és a tervezés során tartott fórumok is visszaigazolták.
- Az egész térség legnagyobb gazdasági problémája a vállalkozások tőkehiánya ,ennek következtében a fejlesztések elmaradása(4. és 5. gyengeség). A mikrovállalkozások fejlesztését ezért támogatta egyöntetűen a közösség és a tervezői csoport.
- Ápolandó erősségünk (5.) a több településen egyértelműen a közéletre befolyással bíró civil szféra. Ezek a szervezetek már bizonyítottak a 2007-2013-as időszakban megvalósult, már korábban részletezett fejlesztések megvalósítása során. A civil szervezetek közösségi célú fejlesztése intézkedéssel a közösség az ő tevékenységüket becsüli meg és támogatja.
- Területünkön a lakosság jelentős részét veszélyezteti a társadalmi kirekesztettség és az újratermelődő szegénység problémája, így stratégiánkban kiemelt figyelmet fordítottunk ennek enyhítésére. Bár abban valamennyi szereplő egyet értett, hogy az erre fordítható összeg még tüneti kezelésre sem elég, mégis meg kell ragadnunk a lehetőséget arra, hogy ez a probléma a közbeszéd része legyen. A vonatkozó intézkedésünk révén a társadalmi szolidaritást kívánjuk erősíteni, valamint a megvalósuló tábork és képzések által többrétegű és irányú kompetenciafejlesztés a cél.

5. Horizontális célok

5.1 Esélyegyenlőség

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területe egybeesik az egykori Ózdi kistérség területével, ami az ország 33 leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek egyike. 30 településünk közül 28 a komplex programmal fejlesztendő járások területén található.

Egyesületünk Helyi Fejlesztési Stratégiájának kidolgozása során tematikus fórumokat szervezett a témában. Fontos segítséget jelentett a témában együttműködésünk a miskolci Dialóg Egyesülettel, akik a közösségi tervezés és a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem terén is fontos tapasztalatokkal rendelkeznek.

2015 novemberében a munkaszervezet mindkét tagja részt vett a Közösségfejlesztők Egyesülete által tartott „Közösségi tervezés” képzésen.

2015. december 8-án és 2016. január 21-én megtartott két fórumunkon részt vett a Dialóg Egyesület vezetője, Molnár Aranka és Király Csaba, munkatárs.

Az első fórumon a probléma intézményi hátterének feltárására fókuszáltunk, így többek között beszélgető partnerünk volt az Ózd és Térsége Szociális, Egészségügyi és Gyermekjóléti Integrált Intézmény vezetője. Már megvalósult programokról is beszélgettünk, valamint a kialakult párbeszéd során arra a következtetésre jutottunk, hogy a szegénység és a szegénység újratermelődésének

problémáját közösségi megoldásokon keresztül lehet a legjobb eredménnyel orvosolni. A szegénység egy adott településen nem csak maguknak a szegényeknek a problémája, hanem az egész közösségé. Több, már lefutott program (pl. a Gyerekesély program) is magasabb hatásfokot érhetett volna el, ha közösségfejlesztő szakemberek, valamint helyi, a közösségben elfogadott „laikusok” bevonásával a célcsoport elérését, bizalmuk megnyerését megalapozták volna.

A második, Arló Nagyközségben megtartott fórumra önkormányzatokat, civil szervezeteket és a közvetlenül érintett, hátrányos helyzetű embereket hívtunk meg.

A párbeszéd során felvetődött legfontosabb kérdések, problémák:

- közösségi terek hiánya;
- önkéntes segítők, főleg fiatalok hiánya;
- munkahelyek hiánya;
- képzetlenség problémája;
- a szociális jellegű projekteknél fontos lenne, hogy két pályázati időszak között is biztosított legyen a működés finanszírozása, így nem alakul ki bizalomvesztés és érdektelenség a projektbe egyébként nehezen bevont célcsoportok részéről;
- a közösségépítés és fejlesztés támogatása, amely sok éves folyamat, és a kezdetek jellemzően nem hoznak látványos sikereket.

A HACS célja, hogy a már megszólított szereplőkből állandó tervezői csoportot alakítson ki, valamint új partnereket szólítson meg a témában. Ez olyan hálózatosodáshoz vezethet, amely szilárd alapja lehet egy közösségi alapokon nyugvó koncepciónak.

LEADER forrásból elsősorban a közösségi részvétel támogatását kialakító programokra kíván a HACS fejlesztési forrást biztosítani. Ennek jegyében fogalmazzuk meg a 6. intézkedésünket: A szegénység enyhítését célzó, a felzárkózást és befogadást segítő projektek megvalósítása – melynek keretében táborok, foglalkozások és képzések szervezésére van lehetőség. Elképzeléseink szerint a táborokban és foglalkozásokon hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok egyaránt részt vehetnének, így erősödhetne a társadalmi szolidaritás. Valamint a szegényebb családok számára közvetlen segítséget jelent az ingyenes részvétel egy ilyen projektben. A képzéseknek közvetlen és közvetett hasznáról egyaránt beszélhetünk, hiszen itt egyrészt valóban új ismeretekre tehet szert a résztvevő, másrészt egy közösség életének részese lehet, aminek sok pozitív hozadéka lehet.

Az ilyen módon kialakult közösségek, valamint a téma tervezői csoportja, és az ezen keresztül bevonható intézmények és szervezetek egy később benyújtható, a társadalmi befogadást és felzárkózást elősegítő EFOP pályázat szakmai alapját adhatják.

5.2 Környezeti fenntarthatóság

A környezeti fenntarthatóság szempontja már a megalakulás óta kiemelt téma a HACS-nál. Már az első és második támogatási körben meghirdettük a nagy sikert aratott tájkarbantartó központok támogatása, amelyet szemléletformálással kapcsoltak össze. A harmadik LEADER támogatási körben is külön célterület irányult a vállalkozások megújuló energia felhasználását célzó támogatására.

Térségünk turisztikai jelentős értéke a viszonylag érintetlen természeti környezet. A HACS elképzelései szerint a környezettel harmóniában megvalósuló aktív turizmus, különösen a gyalogos túrák és a lovasturizmus szerepe meghatározó lehet a következő években. A beérkezett projektötletek és a tematikus fórumokon kialakult párbeszédok is ebbe az irányba mutatnak. Kiemelt jelentősége lehet továbbá a Sajó folyó adta sportolási lehetőségek kiaknázásának is, amire szintén van fejlesztési ötlet. A kiválasztási kritériumok között szerepel a projekt környezeti fenntarthatóságának bemutatása – megújuló energiaforrás használata, környezetvédelmi szempontok.

A helyi termékek előállítására mint belső erőforrásra alapozó gazdaságfejlesztés szintén a fenntartható fejlődés szempontjainak felel meg. A nyersanyag és a munkaerő helybeni rendelkezésre állása a szállítási és közlekedési szükségletek minimalizálása felé mutat, ami a fejlesztés „ökológiai

lábnyomát” csökkenti. Tervezési területünkön, Gömörszőlősen tevékenykedik az Ökológiai Intézet, ami az öko-gazdálkodás egyik fontos, immár országosan elismert bázisa.

6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület 2007-2013 közötti időszakában már elindultak olyan, a térségben innovatív fejlesztési iránynak számító projektek, amelyeket az új időszakban is folytatásra érdemesnek ítélték a startégia alkotás során megszólított szereplők. Itt elsősorban a helyi értékek és kultúrtörténeti örökség alapjain kidolgozott helyi termék fejlesztésről beszélhetünk, ami egy-egy közösségben ágazaton belüli és ágazatközi együttműködést kívánt meg. Az eredményes termékfejlesztés olyan új megközelítési módokat feltételez, ami összhangban áll a CLLD megközelítés integrációra vonatkozó megfogalmazásával.

A helyi termékek gazdaságfejlesztő hatása összefonódik a turisztikai szolgáltatások, attrakciók megújulásával. A több szereplő részéről fellépő igény, miszerint fontos szerepet kell szánunk az aktív turizmus feltételeinek összehangolt fejlesztésére, előrevetíti az eddig szigetszerűen tevékenykedő turisztikai szolgáltatók szükségzerű együttműködését. Fontos hangsúlyozni, hogy ez az elképzelés a szolgáltatóktól érkezett, saját, működésük során felismert szükségletei alapján. Nagy jelentősége lehet ebben a tervezett gyalogos túraútvonalaknak, valamint az Egyesületünk által térségek közötti együttműködés jogcím keretében már feltérképezett lovastúraútvonalaknak. Több szolgáltató jelezte, hogy a vendégeknek az épített és természeti örökség megtekintésén túl a helyi gasztronómia és a helyi kézművesség iránt is érdeklődnek, de a hiányos kapcsolati háló miatt sokszor nehézségekbe ütközik. A startégia alkotás folyamán együttműködési szándékukat kifejező szolgáltatói kör tagjaiból a HACS egy állandó, rendszeres egyeztető fórumot kíván szervezni, amely képes összehangolni, információkkal ellátni a szereplőket. Fontos azonban, hogy az elképzelések szerint ez a folyamat nem csak az üzleti szférát érinti. A civil szervezetek és önkormányzatok, helyimeretükkel és tapasztalataikkal részt vesznek a helyi termék autentikus jellegét adó tudás összegyűjtésében és átadásában, valamint mozgósító erejük a lakosság körében felülmúlja az üzleti szféráét. A túrák szervezésében a szakosodott, helyben nagy múlttal és elismertséggel rendelkező, egyesületek vehetnek részt. A kialakítandó útvonalak, és a hozzájuk kapcsolódó fejlesztések esetében fontos, hogy a helyi lakosság is magának érezze, maga is használja. A civil szervezeteknek abban is nagy szerepük lehet, hogy az útvonalak széles körű megismerését szolgáló, a térségen túlmutató jelentőségű rendezvények, események szervezésében is részt vegyenek.

A helyi termék előállításán túl az elmúlt időszak másik fontos újdonsága a helyi rendezvények, rendezvénysorozatok szervezésében megjelenő integrált megközelítési mód.

7. A stratégia beavatkozási logikája

Eredmények láncolata	Célok hierarchiája
<p>Hatás mutatók:</p> <p>Az átfogó célok teljesülését egyedi módszerekkel a munkaszervezet fogja vizsgálni. A kvantitatív mutatókon túl interjú és esemény beszámoló jellegű adatgyűjtés alapján kívánjuk a kvalitatív elemzést elvégezni.</p>	<p>Átfogó célok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Helyi együttműködések kialakítása a közösségi tervezés területén. Az együttműködések egyaránt ágazaton belül és ágazatközi jelleggel kialakulnak, és a helyi problémákra reagálnak. 2. Gazdaságfejlesztés a belső erőforrásokra támaszkodva. 3. A közösségi élet megerősítése a helyi identitástudat megőrzéséért és a kedvezőbb életminőség megteremtéséért. 4. Társadalmi párbeszéd indítása és fenntartása az újratermelő szegénység problémájáról.
<p>Eredmény mutatók:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a falusi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának növekedése a térségben; • helyi termék kínálat növekedése; • létrejött munkahelyek száma; • a szegénység enyhítését célzó és a felzárkózást és befogadást segítő programokon részt vevők száma. <p>Kimeneti mutatók: 71-133 db támogatott projekt, ezek szférák közötti megoszlása:</p> <ul style="list-style-type: none"> • civil szféra: 41-69 db. • önkormányzat: 6-29 db. • üzleti szféra: 24-35 db. 	<p>Specifikus célok:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A térség turisztikai vonzerejének növelése a helyi gazdaság megerősítéséért 2. Helyi adottságokra épülő fejlesztések támogatása a térség gazdaságának erősítéséért. 3. A helyi gazdaság megerősítése mikrovállalkozások támogatásán keresztül 4. A térség közösségi életének megerősítése, a hagyományok és a kulturális örökség megőrzése, átadása. 5. A társadalmi kirekesztettséggel és az újratermelő szegénységgel fenyegetett csoportok problémáinak kezelése
<p>Inputok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 532 100 000 forint LEADER fejlesztési forrás, • 50-150 000 000 forint önerő. 	<p>Intézkedések:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A térség idegenforgalmi sajátosságaira épülő turisztikai szolgáltatásfejlesztés 2. Helyi termék előállításának, fejlesztésének támogatása 3. Mikrovállalkozások támogatása 4. Civil szervezetek közösségi célú fejlesztése 5. A közösségi összetartozást erősítő, hagyományőrző, illetve hagyományosan

	<p>megtartott rendezvények, programok szervezése</p> <p>6. A szegénység enyhítését célzó, a felzárkózást és befogadást segítő projektek megvalósítása</p>
--	---

Problémák, hátrányok	megoldási lehetőségek	LEADER intézkedések
<ul style="list-style-type: none"> A lakosság körében a legfejlebb 8 általános iskolát végzettek aránya 35.6 % - újratermelődő szegénység. 	<ul style="list-style-type: none"> Társadalmi felelősségvállalás és integráció kora gyermekkortól 	<ul style="list-style-type: none"> Táborok szervezése hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyermekek részére; Képzések szervezése
<ul style="list-style-type: none"> Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül 42,8% Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 51,6 %. 	<ul style="list-style-type: none"> Helyi gazdaság megerősítése a foglalkoztatotti arány javításának érdekében. 	<ul style="list-style-type: none"> Helyi termékfejlesztés Turisztikai szolgáltatás- és szállásfejlesztés.
<ul style="list-style-type: none"> Kvalifikált munkaerő és magasan képzett fiatalok elvándorlása 	<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztés és helyi identitástudat erősítése 	<ul style="list-style-type: none"> Civil szervezetek támogatása helyi rendezvények, rendezvénysorozatok szervezése az integritás jegyében
<ul style="list-style-type: none"> Tőkeerős vállalkozások hiánya kedvezőtlen vállalkozói környezet 	<ul style="list-style-type: none"> vállalkozói környezet vonzóbbá tétele helyi mikrovállalkozások támogatása 	<ul style="list-style-type: none"> mikrovállalkozások eszközbeszerzésének támogatása

Térségi problémák – célok

LEADER források felhasználása a problémák enyhítéséért, más források bevonása

1. Munkanélküliség: térségünk az országon belül is az egyik legrosszabb mutatókkal rendelkezik a munkanélküliségi adatok terén. Mint arra egy fórumon egy helyi polgármester rávilágított, egy ide települő vállalkozás mégsem jelent megoldást erre a problémára, mert a lakosság jelentős része nem rendelkezik versenyképes végzettséggel. Ezt támasztja alá a munkanélküliek körében a legfeljebb nyolc általános iskolát végzettek magas aránya. Megoldási javaslatok, elérendő cél: a probléma kezelése többirányú lehet:

- a) LEADER és VP források bevonásával a helyi termék fejlesztésen keresztül magas munkaerő igényű közösségi, vagy önkormányzati háttérű projektek támogatása;
- b) nem LEADER források felhasználásával képzések szervezése megfelelő szakmai háttérrel és ágazatközi egyeztetésekkel;
- c) közösségi fejlesztések EFOP források felhasználásával a társadalmi kirekesztődéssel fenyegetett csoportok közösségi életbe való bevonásáért és a társadalmi szolidaritás erősítéséért.

A fenti javaslatok együttes alkalmazása vezethet a most, munkavállalás és társadalmi jelenlét szempontjából teljesen inaktív csoportok hátrányos helyzetének mérsékléséhez.

2. Belső fogyasztás és piac: tervezési területünkön a lakosságszám a rendszerváltás óta jelentősen csökkent. Már ez a tény alapvetően megváltoztatta a belső fogyasztás mértékét. A szkképzett munkavállalói réteg, és a felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok elvándorlása tovább csökkenti a fizetőképes fogyasztói réteget. A probléma enyhítésére csak a helyi szereplők együttműködésén alapuló, ciklusokon túlmutató összehangolt fejlesztés lehet képes.
3. Magánfinanszírozás elapadása: tervezési területünkön az egy főre jutó jegyzett tőke az országos átlag 1/60-a. Az önkormányzatok és civil szervezetek leginkább 100 %-os intenzitású fejlesztéseket tudnak kihasználni. A vállalkozások esetében az önerő biztosítása kedvező banki hitelkonstrukciók útján lehetséges. Térségünkben a közösségi finanszírozás nem bevett modell, a lakosság szűkös anyagi lehetőségei miatt nem lehet sikeres. Az önkéntes munka a közösségi fejlesztésekben elfogadott és megbecsült, önmagán túlmutató hatású.
4. A szegénység és a társadalmi kirkesztődés enyhítését célzó, LEADER és EFOP forrásokra támaszkodó fejlesztések során törekedni kell a célcsoport aktív részvételére az önszorgító magatartás kialakításáért.
5. Környezetvédelem: az Egyesület munkaszervezete részt vett a Környezet és Energia Operatív Program „7. Projekt előkészítés” Stratégiai tervezés és projekt előkészítés a 2014-2020 tervezési időszakra (KEOP – 7.9.0-12) projektben, melynek során közel 20 település önkormányzati tulajdonú épületeinek energetikai felmérését végeztük el a megadott szempontok szerint. A felmérés során tapasztaltuk, hogy az önkormányzatok, anyagi és környezettudatos megfontolásból igen nagy mennyiségben használnak megújuló energiaforrást, nagyrészt a közmunka program keretén belül összegyűjtött növényi hulladékokra alapozva. További fejlesztéseket kívánnak megvalósítani a megújuló energia felhasználás területén: biokazánok telepítésével és a bioenergia hasznosítására vonatkozó képzéssel. TOP keretében az épületek energetikai korszerűsítése – nyílászárók cseréje, hőszigetelés – valósulhat meg.

7.1 A startégia jövőképe

Közösségünk célja a térség belső, gazdasági és humán erőforrásaira támaszkodó megújulása, amely hozzájárul a térség lakosságmegetartó képességéhez és kedvez a külső tőke beáramlásának.

- A legfontosabb, jövőt befolyásoló cél az, hogy a lakosság minél nagyobb hányada rendelkezzen olyan végzettséggel, ami versenyképessé teszi a munkaerőpiacon.
- A helyi gazdaság megerősítése által új munkahelyek létrehozása. Ebben a LEADER források hólabdahatást indíthatnak el.
- A fenti célok vezetnek a térség lakosság megtartó képességének növekedéséhez.
- A közösségi élet erősítése a kedvezőbb életminőség feltételeinek megteremtéséért.

7.2 A stratégia célhierarchiája

Ssz.	Átfogó célok
1.	Helyi együttműködések kialakítása a közösségi tervezés területén. Az együttműködések

	egyaránt ágazaton belül és ágazatközi jelleggel kialakulnak, és a helyi problémákra reagálnak.
2.	Gazdaságfejlesztés a belső erőforrásokra támaszkodva.
3.	A közösségi élet megerősítése a helyi identitástudat megőrzéséért és a kedvezőbb életminőség megteremtéséért.
4.	Társadalmi párbeszéd indítása és fenntartása az újratermelő szegénység problémájáról, megoldási technikák

Ssz.	Specifikus célok	Eredménymutatók megnevezése	Célértékek
1.	A térség turisztikai vonzerejének növelése a helyi gazdaság megerősítéséért	<ul style="list-style-type: none"> - Vendégéjszakák emelkedése a térségünkben %; - egységes turisztikai csomag kialakítása db; 	<p>30 %</p> <p>1 db</p>
2.	A térség közösségi életének megerősítése, a hagyományok és a kulturális örökség megőrzése, átadása.	<ul style="list-style-type: none"> - megvalósult közösségi rendezvények által bevont lakónépesség fő; - civil szervezetek által megvalósított közösségi fejlesztések ; 	<p>2-4000 fő</p> <p>20 db</p>
3.	Helyi adottságokra épülő fejlesztések támogatása a térség gazdaságának erősítéséért.	<ul style="list-style-type: none"> - helyi termékek körének bővülése; - új munkahelyek száma; - új előállító üzem/üzemegység 	<p>10 új helyi termék</p> <p>10-15 új munkahely</p> <p>3 db</p>
4.	A térség mint vállalkozói tér vonzóképességének erősítése	<ul style="list-style-type: none"> - helyi mikrovállalkozások megerősödése, szolgáltatásaik javulása 	<p>30 érintett vállalkozás</p>
5.	A társadalmi kirekesztettséggel és az újratermelő szegénységgel fenyegetett csoportok problémáinak kezelése	<ul style="list-style-type: none"> - a megvalósuló programokba bevont személyek száma 	<p>3-400 fő</p>

	Intézkedések (beavatkozási területek)	Melyik specifikus cél(ok)hoz járulnak hozzá				
		1.	2.	3.	4.	5.
1.	A térség idegenforgalmi sajátosságaira épülő turisztikai szolgáltatásfejlesztés	x				
2.	A közösségi összetartozást erősítő, hagyományőrző, illetve hagyományosan megtartott rendezvények, programok szervezése		x			
3.	Helyi termék előállításának, fejlesztésének támogatása			x	x	
4.	Civil szervezetek közösségi célú fejlesztése		x			
5.	Mikrovállalkozások támogatása			x		
6.	A szegénység enyhítését célzó, a felzárkózást és befogadást segítő projektek megvalósítása					x

A Helyi Fejlesztési Stratégiánkban megfogalmazott célokkal el kívánjuk érni a helyi gazdaság belső erőforrásokon alapuló szerkezetváltásának megalapozását. Erre vonatkozóan támogatjuk a helyi termékfejlesztést és a helyi adottságokat használó turisztikai projekteket.

Az intézkedések a helyi közösség igényeinek felmérésén és a helyzetelemzésen alapulnak.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a térség lakosságának mindennapjait jelentősen befolyásolja egy adott település közösségi élete, ezért a térségben aktív civil szervezetinek közösségi fejlesztéseit, valamint a településen megvalósuló közösségépítő rendezvényeket is támogatjuk.

A társadalmi szolidaritás, az a gondolat, amelyet a fórumokon is többen megfogalmaztak, miszerint a településeken érezhetően jelen lévő szegénység valamennyiünk problémája szintén megkülönböztetett figyelmet kap a stratégiánkban. Az erre kiírt intézkedés keretében közösségi programokon keresztül kívánjuk támogatni a célcsoportot.

8. Cselekvési terv

8.1 Az intézkedések leírása

1.

1. **Az intézkedés megnevezése:** A térség idegenforgalmi sajátosságaira épülő turisztikai szolgáltatásfejlesztés

2. Specifikus cél:

- A térség turisztikai vonzerejének növelése a helyi gazdaság megerősítéséért

3. **Indoklás, alátámasztás:** Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területén eddig kihasználatlan gazdasági potenciál a természeti értékek, történelmi érdekességek és különleges sportolási lehetőségek turisztikai kiaknázása.

Adottságaink:

- három tájvédelmi körzet érinti térségünket;
- a különleges sportolási lehetőségek: a Sajó alkalmas vízisport-helyszín, Borsodnádason a MÁTÉHEGYI Ökopark és Sportcentrum rendszeresen szervez bajnokságokat íjászat, extrém kerékpáros stb. sportágakban;
- érezhetően megnőtt az érdeklődés a helyben élők körében a szervezett gyalogtúrák iránt;
- kijelölt lovastúra útvonalak és lovas szolgáltatók a térségünkben;
- az Egyesületünk által LEADER Térségek közötti együttműködések jogcím keretén belül megvalósított „Lovasturisztikai szolgáltatások fejlesztése az Észak-Borsodi LEADER Unió helyi Közösség Egyesület illetékességi területén” megnevezésű projekt kapcsán a helyi szolgáltatók körében jelentősen megnőtt az érdeklődés a pályázati lehetőségek iránt;
- szintén a helyi szolgáltatók körében megnőtt a hálózatosodás iránti igény.

Hiány: A térséget, illetve legalább egy mikrotérséget lefedő egységes turisztikai csomag és ernyőszervezet.

4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

- Olyan projektek megvalósulása, amelyek a térség adottságaira épülő új turisztikai szolgáltatás bevezetését célozzák, vagy már működő szolgáltatást fejlesztenek tovább.

Elszámolható költségtípusok:

1. előzetes tanulmányok, engedélyezési dokumentumok költsége;
2. terület előkészítés;
3. építéshez, felújításhoz kapcsolódó költségek;
4. eszközbeszerzés;
5. a projekthez kapcsolódó marketing szolgáltatás vásárlása;
6. műszaki ellenőri szolgáltatás költsége;
7. egyéb műszaki jellegű szolgáltatások költsége;
8. kötelezően előírt nyilvánosság biztosításának költségei;
9. immateriális javak beszerzése;
10. egyéb projektmenedzsment költség.

-.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

- Az intézkedés kapcsolódik a 2007-2013-as időszak III-as tengely, Turisztikai tevékenységek ösztönzése jogcím keretében elnyert támogatások, különösen az így létrehozott szálláshelyek jobb kihasználtsági mutatójának eléréséhez.
- Az intézkedés kapcsolódik továbbá az Észak-Borsodi LEADER Unió által EMVA - **EMVA LEADER térségek közötti** együttműködés végrehajtása jogcím keretében megvalósult „Lovasturisztikai szolgáltatások fejlesztése az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület illetékességi területén” elnevezésű projekt idegenforgalmat generáló hatásához.
- A VP 6.4.1 Nem mezőgazdasági fejlesztések – csak vállalkozások számára nyújt támogatást, valamint nem feltétel a helyi dottsághoz való illeszkedés és nem feltétel az együttműködési megállapodás, amelynek révén a hálózatosodást kívánjuk ösztönözni.
- Az intézkedés kapcsolódik a GINOP-7.2.1 Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése programhoz.

Lehatárolás:

- Együttműködési megállapodás kötése legalább egy, a térségben működő turisztikai szolgáltatóval;
- A pályázó vállalja, hogy az utolsó kifizetési kérelem benyújtását követően regisztrál a <http://lovasutak-eszaborsod.hu/> oldalon.

6. A jogosultak köre: Önkormányzatok, civil szervezetek, mikrovállalkozások, egyházak, nonprofit szervezetek.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A projekt alapja a térség idegenforgalmi szempontból számottevő adottsága – természeti, épített érték, illetve a térség adottságaira épülő kikapcsolódási, sportolási lehetőség.
- Üzleti, vagy működtetési és fenntarthatósági terv benyújtása, amely bemutatja a pályázó gazdasági helyzetét, a fejlesztés fő mérföldköveit, tartalmazza a projekt életképességét és jövedelmezőségét alátámasztó pénzügyi elemzését.
- Innovatív megközelítés a térségben eltöltött vendégéjszakák számának növelése érdekében.
- A projekt környezeti fenntarthatóságának bemutatása – megújuló energiaforrás használata, környezetvédelmi szempontok.

Előnyt jelent a pályázat benyújtásánál:

A megvalósítást követően vonatkozó minősítési rendszerben való részvétel vállalása.

8. Tervezett forrás:

- a. az intézkedésre allokált forrás nagysága: 144 000 000 forint
- b. a támogatás aránya: önkormányzatok, civil és nonprofit szervezetek – 100%, mikrovállalkozások – 70%.
- c. a projektméret korlátai: minimum támogatási összeg: 500 000 forint, maximum támogatási összeg: 30 000 000 forint.
- d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2016. 06. hó – 2018. 06. hó

10. Kimeneti indikátorok: A célértékek legyenek arányban az intézkedésre allokált forráskerettel. Az alább megadott, kötelezően alkalmazandó indikátorok köre kiegészíthető.

- a. A támogatott projektek száma: 10-15 (db)
- b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db) – 1-10 db vállalkozás, 1-5 önkormányzat, 1-3 nonprofit szervezet, 1-3 egyház.

2.

1. **Az intézkedés megnevezése:** A közösségi összetartozást erősítő, hagyományörző, illetve hagyományosan megtartott rendezvények, programok szervezése

2. Specifikus cél:

- A térség közösségi életének megerősítése, a hagyományok és a kulturális örökség megőrzése, átadása.

3. Indoklás, alátámasztás:

- A 2007-2013-as időszak egyik LEADER sikertörténete térségünkben a helyi rendezvények szervezése, lebonyolítása. Az folyamat során kialakult együttműködések mind a három szektor, mind a különböző mikrotérségek szereplői között további projektek multiplikatorként működtek.
- A folyamat során a szervezőknek lehetőségük nyílik a társadalmi kirekesztődéssel fenyegetett csoportok bevonására.
- A rendezvény támogatásból megvalósult programjai ingyenesek, így az adott esetben a településen elkülönülten, vagy szegregátumokban élőknek is alkalmuk nyílik a közösségi életbe való bekapcsolódásra.
- A rendezvényhez kapcsolódó vásár kedvező értékesítési és marketing lehetőséget biztosít a helyi termék előállítóknak, illetve forgalmazóknak.
- A rendezvény kapcsán lehetőség nyílik néprajzi, képzőművészeti stb. kiállítások szervezésére, és a helyi hagyományörző és előadói csoportok is felléphetnek.

4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Olyan rendezvények szervezése és lebonyolítása, amely a helyi szereplők együttműködésén alapul, és hozzájárul a közösségi élet erősítéséhez.

Elszámolható költségek (amennyiben nem lehetséges az egyszerűsített költségelszámolás):

1. a rendezvényhez kapcsolódó eszközbeszerzés – max. 20%;
2. tereprendezés a rendezvény helyszínén;
3. a rendezvény egyéb költségei.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

A térségben több, évek óta megszervezett rendezvény a térségen is túlmutató turisztikai attrakcióként is funkcionál.

Az intézkedés hozzájárul a közösségi összetartozás növeléséhez és az ágazatközi integrációhoz.

6. A jogosultak köre: Önkormányzatok, civil szervezetek.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A projekt akkor támogatható, ha helyi szereplők együttműködésével jön létre.
- A rendezvény során biztosítani kell a rendezvény támogatásból megvalósult programjainak ingyenes látogathatóságát.
- A projektben együttműködési megállapodás keretében előzetesen biztosítani kell legalább egy helyi/térségi előadó csoport fellépésének a lehetőségét, és/vagy együttműködési megállapodás keretében biztosítani kell legalább egy helyi termék előállító számára a rendezvény keretén belüli bemutatkozási lehetőséget.

8. Tervezett forrás: Ebben a pontban határozzák meg:

- a. az adott intézkedésre allokált forrás 50 000 000 forint
- b. a támogatás aránya: 100 %
- c. a projektméret korlátai: minimális támogatási összeg: 300 000 forint, maximális támogatási összeg: legalább három települést érintő rendezvénysorozat esetén: 5 000 000 forint, egy települést érintő rendezvény esetén: 2 000 000 forint.
- d. a támogatás módja: amennyiben lehetséges, egyszerűsített költségelszámolás

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: Az intézkedés megvalósításának becsült kezdete és vége, féléves pontossággal: 2016. 06. hó – 2018. 06. hó

10. Kimeneti indikátorok: A célértékek legyenek arányban az intézkedésre allokált forráskerettel. Az alább megadott, kötelezően alkalmazandó indikátorok köre kiegészíthető.

- a. A támogatott projektek száma. 5-20 db (db)
- b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva 3-15 önkormányzat, 3-15 civil szervezet.

3.

1. Az intézkedés megnevezése: Helyi termék előállításának, fejlesztésének támogatása

2. Specifikus cél: Helyi adottságokra épülő fejlesztések támogatása a térség gazdaságának erősítéséért.

3. Indoklás, alátámasztás:

A 2007-2013-as időszak egyik legfontosabb innovációja a helyi tudáson alapuló termékfejlesztés. Két fő területe az élelmiszer jellegű termékek – savanyúság, lekváros, szörpök, édesség -, valamint a kézműves termékek. Mindkét esetben az iparosodás előtti időszak kultúrájából megőrzött tudás és tapasztalat átadása a fiatalabb generáció számára adja meg a termék hozzáadott értékét. A folyamat egyszerre hoz gazdaságélénkítő hatást, és a generációk közötti párbeszéd folytonosságát.

A fórumokon és projektötlet gyűjtés során tapasztalatok alapján a már megvalósult és folyamatos előállítás továbbfejlesztése, és új termékek bevezetése egyaránt cél.

A helyi termék előállítás a munkahelyteremtés lehetőségét is magában hordozza.

4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

- Helyi termék előállításához, illetve értékesítéséhez szükséges fejlesztések támogatása:

Elszámolható költségfajták:

- 1. előzetes tanulmányok, engedélyezési dokumentumok költsége;
- 2. közbeszerzési eljárások során felmerült költségek;
- 3. terület előkészítés;
- 4. építéshez, felújításhoz kapcsolódó költségek;
- 5. eszközbeszerzés;
- 6. műszaki ellenőri szolgáltatás költsége;
- 7. egyéb műszaki jellegű szolgáltatások költsége;
- 8. marketing költségek;
- 9. kötelezően előírt nyilvánosság biztosításának költségei;
- 10. minőségbiztosítás költségei.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés hozzájárul a gazdasági fejlődés támogatásához.

Lehatárolás:

- VP 6.3.1. mezőgazdasági kisüzemek fejlesztése - csak vállalkozásokat támogat.
- VP 6.2.1 Nem mezőgazdasági tevékenységek elindítása – csak vállalkozásokat támogat.
- VP 6.4.1 Nem mezőgazdasági tevékenységek fejlesztése - csak vállalkozásokat támogat.
- A fenti VP lehetőségekhez képest valóban helyi termék előállítása a cél.
- A pályázó vállalja, hogy termékével és szervezetével az utolsó kifizetési kérelem benyújtását követően regisztráltatja magát a <http://lovasutak-eszakborsod.hu/> oldalon.
- A termék előállítása helyi hagyományokon, tudáson alapul, illetve helyi alapanyag felhasználással történik.

6. A jogosultak köre:

- Mikrovállalkozás;
- önkormányzat, kisebbségi önkormányzat;
- nonprofit gazdasági társaság;
- civil szervezetek;
- szövetkezetek, szociális szövetkezetek;
- őstermelő, kistermelő.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Üzleti, vagy működtetési és fenntarthatósági terv benyújtása, amely bemutatja a pályázó gazdasági helyzetét, a fejlesztés fő mérföldköveit, tartalmazza a projekt életképességét és jövedelmezőségét alátámasztó pénzügyi elemzését.
- A projektnek be kell mutatnia, hogy a fejlesztés alapját képező termék(ek) valóban helyi tudáson alapulnak, helyi recept, illetve legalább 50%-ban helyi alapanyagok felhasználásával.
- A projektvezető szervezeten belüli személy.

Előnyt jelent a pályázat benyújtásakor:

- A megvalósítás során alkalmazott innovatív módszerek bemutatása.
- Pozitív foglalkoztatási hatás bemutatása.
- A projekt környezeti fenntarthatóságának bemutatása – megújuló energiaforrás használata, környezetvédelmi szempontok.
- Minősítési rendszerben való részvétel vállalása.

8. Tervezett forrás: Ebben a pontban határozzák meg:

a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 258 100 000 forint.

b. a támogatás aránya:

<ul style="list-style-type: none"> - civil szervezetek, - nonprofit gazdasági társaságok, - szövetkezetek és szociális szövetkezetek és szociális szövetkezetek, - önkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok, 	100 %
<ul style="list-style-type: none"> - mikrovállalkozások, - őstermelők, kistermelők 	70 %

c. a projektméret korlátai: minimális támogatási összeg: 500 000 forint, maximális támogatási összeg: 30 000 000 forint.

d. a támogatás módja: hagyományos költségelszámolás.

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: Az intézkedés megvalósításának becsült kezdete és vége, féléves pontossággal: 2016. 06. hó – 2018. 06. hó

10. **Kimeneti indikátorok:** A célértékek legyenek arányban az intézkedésre allokált forráskerettel. Az alább megadott, kötelezően alkalmazandó indikátorok köre kiegészíthető.

a. A támogatott projektek száma (db): 9-15 db

b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db): 1-6 önkormányzat, 3-5 vállalkozás, 3-5 civil szervezet.

4.

1. **Az intézkedés megnevezése:** Civil szervezetek közösségi célú fejlesztése

2. **Specifikus cél:** A térség közösségi életének megerősítése, a hagyományok és a kulturális örökség megőrzése, átadása

3. Indoklás, alátámasztás:

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területén működő civil szervezetek szerepe a közösségi élet fenntartásában és megerősítésében pótolhatatlan jelentőséggel bír. Tevékenységük során a település kulturális és történelmi hagyományait őrzik és felelevenítik, valamint közreműködnek a helyi tudás generációk közötti átadásában. Közvetítő, párbeszédet generáló fellépésük a helyi közösség és a társadalmi kirekesztődéssel érintett lakosság között rendkívül fontos. A civil szervezetek infrastrukturális háttérének megerősítésére LEADER forrásból van lehetőség.

4. A támogatható tevékenység területek meghatározása:

Közösségi programokhoz kapcsolódó tevékenységek:

Elszámolható költségnemek:

1. építéshez, felújításhoz kapcsolódó költségek;
2. eszközbeszerzés;
3. marketing költségek;
4. immateriális javak beszerzése;
5. kötelezően előírt nyilvánosság biztosításának költségei;
6. egyéb projektmenedzsment költség.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés hozzájárul a társadalmi befogadás előmozdításához azáltal, hogy a támogatott szervezetek programjai a társadalmi párbeszéd szinterei is.

6. **A jogosultak köre:** Civil szervezetek.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A pályázó a térségben székhellyel rendelkezik.
- A pályázónak be kell mutatnia legalább egy, a térségben sikeresen megvalósult projektjét.

8. **Tervezett forrás:** Ebben a pontban határozzák meg:

a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 20 000 000 forint.

b. a támogatás aránya: 100%

c. a projektméret korlátai: minimális támogatási összeg: 300 000 forint, maximális támogatási összeg: 2 000 000 forint.

d. a támogatás módja: amennyiben lehetséges, egyszerűsített költségelszámolás.

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** Az intézkedés megvalósításának becsült kezdete és vége, féléves pontossággal: 2016. 06 hó- 2019. 06 hó

10. **Kimeneti indikátorok:** A célértékek legyenek arányban az intézkedésre allokkált forráskerettel. Az alább megadott, kötelezően alkalmazandó indikátorok köre kiegészíthető.

a. A támogatott projektek száma (db): 30 db.

b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva (vállalkozás, önkormányzat, civil szervezet) (db): 30 db civil szervezet.

5.

1. **Az intézkedés megnevezése:**

Mikrovállalkozások támogatása

2. **Specifikus cél:** A térség mint vállalkozói tér vonzóképességének erősítése

3. **Indoklás, alátámasztás:** Térségünkben a 20. század második felétől a nehézipar túlsúlya volt a jellemző. a rendszerváltást követő gazdasági összeomlás után csak részben következett be gazdasági szerkezetváltás. Térségünk gazdasági és társadalmi adottságai nem kedveznek a tőke beáramlásának, nem vonzó befektetés céljából. Különösen igaz ez a falvakra, ahol túlnyomóan a csak önfoglalkoztató, esetleg 1-2 alkalmazottat foglalkoztató mikrovállalkozások dominálnak. A mikrovállalkozások versenyképességének növeléséért és a foglalkoztatotti létszám megtartásáért nyújtandó támogatás.

4. **A támogatható tevékenység területek meghatározása:**

A térségben székhellyel és/vagy telephellyel rendelkező mikrovállalkozások támogatása –

Elszámolható költségek:

1. építéshez, felújításhoz kapcsolódó költségek;
2. előzetes tanulmányok, engedélyezési dokumentumok költsége;
3. eszközbeszerzés;
4. egyéb műszaki jellegű szolgáltatások költsége;
5. kötelezően előírt nyilvánosság biztosításának költségei;
6. műszaki ellenőri szolgáltatás költsége.

5. **Kiegészítő jelleg, lehatárolás:**

- A GINOP-1.2.2-15 - Mikro-, kis- és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatásától eltérően a maximum támogatási összeg 5 millió forint.
- A HFS fontos célja a kedvezőbb vállalkozói környezethez való hozzájárulás, ezáltal a munkahelyteremtés feltételeinek megteremtése.

6. **A jogosultak köre:** mikrovállalkozások

7. **A kiválasztási kritériumok, alapelvek:**

- Üzleti terv benyújtása, amely bemutatja a pályázó gazdasági helyzetét, a fejlesztés fő mérföldköveit, tartalmazza a projekt életképességét és jövedelmezőségét alátámasztó pénzügyi elemzését.
- Társadalmi felelősségvállalás bemutatása.

Előnyt jelent a pályázat benyújtásánál:

- Pozitív foglalkoztatási hatás bemutatása.
- A vállalkozás környezeti fenntarthatóságának bemutatása – megújuló energiaforrás használata, környezetvédelmi szempontok.

8. **Tervezett forrás:** Ebben a pontban határozzák meg:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 50 000 000 forint.
- b. a támogatás aránya: 70 %.
- c. a projektméret korlátai: min imális támogatási összeg: 300 000 forint, maximális támogatási összeg: 5 000 000 forint.
- d. a támogatás módja: amennyiben lehetséges, egyszerűsített költségelszámolás.

9. A megvalósítás tervezett időintervalluma: Az intézkedés megvalósításának becsült kezdete és vége, féléves pontossággal: 2016. 06 hó – 2019. 06 hó

10. Kimeneti indikátorok: A célértékek legyenek arányban az intézkedésre allokált forráskerettel. Az alább megadott, kötelezően alkalmazandó indikátorok köre kiegészíthető.

- a. A támogatott projektek száma: 20 db.
- b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva: 20 db mikrovállalkozás.

6.

1. Az intézkedés megnevezése:

A szegénység enyhítését célzó, a felzárkózást és befogadást segítő projektek megvalósítása

2. Specifikus cél: A társadalmi kirekesztettség és az újratermelő szegénységgel fenyegetett csoportok problémáinak kezelése

3. Indoklás, alátámasztás: Egyesüleünk tervezési területén 2011-ben a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 51.6 %, ami az országos átlag 174 %-a. Az összes regisztrált munkanélküli közel 60.9 %-a legfeljebb 8 általános iskolát végzett. Kiemelten fontos, hogy társadalmi párbeszéd kezdődjön erről a problémáról, és támogató attitűd alakuljon ki a kezelésével kapcsolatban.

4. A támogatható tevékenység területek meghatározása: Olyan táborkok, foglalkozások és képzések szervezése, amelyek elősegítik a társadalmi kirekesztődéssel és az újratermelő szegénységgel fenyegetett csoportok, kiemelten a gyermekek és fiatalok társadalmi integrációját.

Elszámolható költségnemek:

a táborkok, foglalkozások és képzések szervezéséhez és lebonyolításához kapcsolódó költségek egyszerűsített elszámolásban.

5. Kiegészítő jelleg, lehatárolás: Az intézkedés az EFOP pályázatok megalapozója lehet, a közösségi tervezés és a projekt benyújtás és megvalósítás során kialakuló humán kapcsolati háló az EFOP pályázatok eredményes benyújtását készíti elő.

6. A jogosultak köre: önkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak.

7. A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- A pályázónak igazolnia kell, hogy a fejlesztés elsősorban olyan csoportot céloz meg, amely az országos átlaghoz viszonyítva rosszabb gazdasági, illetve szociális helyzetben van.

8. Tervezett forrás: Ebben a pontban határozzák meg:

- a. az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás (összes közpénz: EU és nemzeti tárfinanszírozás) nagysága: 10 000 000 forint.
- b. a támogatás aránya: 100 %.
- c. a projektméret korlátai: minimális támogatási összeg: 300 000 forint, maximális támogatási összeg: 3 000 000 forint.

9. **A megvalósítás tervezett időintervalluma:** 2016. 06. hó – 2019. 06. hó

10. **Kimeneti indikátorok:** A célértékek legyenek arányban az intézkedésre allokált forráskerettel. Az alább megadott, kötelezően alkalmazandó indikátorok köre kiegészíthető.

a. A támogatott projektek száma (db): 4-10 db

b. A támogatott kedvezményezettek száma típus alapján megbontva:
1-3 db önkormányzat, 3-8 db civil szervezet, 1-5 db egyház.

További intézkedések, amelyek nem LEADER fejlesztési forráson alapulnak:

A)

1. Az intézkedés megnevezése: Nemzetközi együttműködések kialakítása a gazdasági kapcsolatokkal összefüggésben

2. Specifikus célok, amelyekhez leginkább hozzájárul:

- Helyi adottságokra épülő fejlesztések támogatása a térség gazdaságának erősítéséért.
- A térség turisztikai vonzerejének növelése a helyi gazdaság megerősítéséért.

3. Indoklás, alátámasztás:

Térségünk gazdaságának fejlesztéséért a Helyi Fejlesztési Stratégiánkban három fő területet támogatunk: a helyi termék fejlesztését, a turisztikai vonzerő növelését és a mikrovállalkozások támogatását. Ezek közül a helyi termékek piacra jutását, felvevőkörének kiszélesítését, valamint a térségbe érkező turisták számának növelését kívánjuk segíteni nemzetközi együttműködések kialakításán keresztül. Az Akciócsoportunk határmenti elhelyezkedése szintén hozzájárul a nemzetközi kapcsolatrendszer megerősítéséhez, és annak távlati kiaknázásához.

B)

1. Az intézkedés megnevezése: Nemzetközi együttműködések kialakítása a civil szektor megerősítéséért

2. Specifikus cél: A térség közösségi életének megerősítése, a hagyományok és a kulturális örökség megőrzése, átadása

3. Indoklás, alátámasztás: Térségünk fontos és ápolandó erőssége az aktív civil szervezetek működése, az általuk fenntartott közösségi élet. A nemzetközi lehetőségekkel az ő működésüket szeretnénk támogatni: külföldi jó gyakorlatok megismerésével, nemzetközi konferenciák szervezésével, a civil szektor nemzetközi kapcsolatrendszerének megerősítésével.

C)

1. Az intézkedés megnevezése: Térségek közötti együttműködések a gazdasági kapcsolatok kialakításának tükrében.

2. Specifikus célok, amelyekhez leginkább hozzájárul:

- Helyi adottságokra épülő fejlesztések támogatása a térség gazdaságának erősítéséért.
- A térség turisztikai vonzerejének növelése a helyi gazdaság megerősítéséért.

3. Indoklás, alátámasztás:

A helyi gazdaság megerősödése érdekében támogatott turisztikai fejlesztések számára a térségek közötti együttműködések révén jó lehetőség nyílt bemutatkozásra, így a belföldi turizmus megélénkülésére térségünkben.

A helyi termékek előállítói számára a belföldi piacokra való bejutás esélyét növeli a más térségekkel kialakítandó együttműködés.

D)

1. Az intézkedés megnevezése: Közösségi fejlesztésekkel a társadalmi kirekesztődés és az újratemelő szegénység ellen, és a társadalmi szolidaritás megerősítéséért

2. Specifikus cél: A társadalmi kirekesztettséggel és az újratemelő szegénységgel fenyegetett csoportok problémáinak kezelése

3. Indoklás

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség Egyesület tervezési területének legnagyobb problémája a lakosság jelentős hányada szorul szociális segítségre, a társadalmi főáramon kívül élnek, munkanélküliségük, alacsony iskolázottságuk, gyakran kisebbségi csoporthoz tartozásuk miatt fenyegeti őket a társadalmi kirekesztődés veszélye. Mindez visszavezethető a térség gazdasági – társadalmi problémáira, amely külső segítség nélkül nehezen orvosolható. Közösségi megoldások révén kívánunk a probléma enyhítésére egyfajta „természetes közösségi védőháló” kialakítani, támaszkodva a célcsoport belső erőforrásainak aktivizálására.

8.2 Együttműködések

Egyesületünk hazai és nemzetközi együttműködésekben egyaránt részt kíván venni. A tervezési területünkkel határos LEADER HACSokkal, az ország távolabbi, közös témákkal foglalkozó és határmenti fekvésünkől adódóan szlovák partnerekkel, valamint több nemzetközi partnerrel szeretnénk az egyébként már informálisan kialakult kapcsolatrendszer fejlesztésekké konvertálni.

1. Az együttműködések tervezett tématerületei:

- nemzetközi és térségek közötti együttműködések a helyi termékek piacra jutásáért, értékesítésük segítése;
- innováció és tudástranzfer a helyi gazdaság témakörben térségen kívüli szereplők bevonásával;
- nemzetközi és térségek közötti együttműködések a civil szervezetek kapcsolatrendszerének megerősítéséért, szélesítéséért;
- nemzetközi, térségek közötti együttműködések a kialakítandó turisztikai csomag értékesítési lehetőségeinek növeléséért, más turisztikai hálózatokba való bekapcsolódási pontok keresése.

2. Specifikus célok:

- a helyi gazdaság erősítése a piac szélesítése által;
- innovatív módszerek bevezetésének lehetősége a termék előállításban és értékesítésben térségen kívüli partnerek és jó gyakorlatok megismerése által;
- együttműködések kialakítása a turisztika területén;
- együttműködések kialakítása speciálisan a lovasturizmus területén;
- közösségfejlesztés jó gyakorlatainak megismerése térségen kívüli együttműködések keresztül;

3. Indoklás, alátámasztás:

Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület tervezési területének helyzetfeltárásában és SWOT analízisében a gazdasági elmaradottság egyik ellenszere a gazdasági szerkezetváltás, a saját tudásra és helyi alapanyagokra alapozott helyi termék fejlesztése lehet. A helyi termék előállításánál jelentős hozzáadott érték keletkezik, valamint magas a munkaerő igénye is. Ez a jelenleg piacképes végzettséggel nem rendelkezők számára is fontos lehetőség, amennyiben egy új termék előállítását akár képzés, oktatás előzi meg, vagy betanítás útján új ismeretekre, majd tapasztalatokra tehetnek szert. Így a helyi termék egyszerre gazdasági és szociális fejlesztési lehetőség.

Ebből adódóan azonban kérdéses lehet a projekt gazdasági fenntarthatósága. A fejlesztési források felelős felhasználását előtérbe helyezve azokat a projekteket célszerű támogatni, amelyek a kezdeti támogatás után, önerőből, piaci viszonyok között is fenntarthatóak.

Ehhez nyújthatnak segítséget a térségek közötti és nemzetközi kapcsolatok erősítését célzó projektek:

- már működő, jó gyakorlatok megismerése:
 - helyi termék gyártási folyamatának tanulmányozása,
 - a közösség bevonásának módszerei a folyamat releváns stációjában,
 - eredményes marketingstratégia és
 - piackutatás terén.
- a helyi termék piacának bővítése ágazati és ágazatközi együttműködések révén.

A közösségi tervezés folyamán ebben az időszakban inkább a tematikus, mintsem a területi, földrajzi megközelítésű fórumokat helyeztük előtérbe. ennek keretében szervezetünk ilyen eseményt a vállalkozói szektor számára. Már a megjelentek is jellemezték egyfajta módon a térségi szükségleteket, hiszen többségében turisztikai szolgáltatók és helyi terméket előállítók vettek részt. Minden alkalommal az ágazati és ágazatközi együttműködések fontosságát hangsúlyozták az érintettek mint az árbevétel növelésének eszközét. Ez az alapfeltétele az egységes turisztikai csomag összeállításának is. Mivel térségünkben viszonylag kevés az országos ismertséggel bíró turisztikai látványosság, valamint a rendszerváltás óta eltelt 25 évben rendkívül kedvezőtlen benyomás alakult ki a közvéleményben Ózd és vonzáskörzetéről, az egységes fellépés és marketingstratégia, valamint a kölcsönös bizalom és megbízhatóságon alapuló szolgáltatási hálózat és programnaptár kidolgozása elengedhetetlen.

A térségek közötti és nemzetközi együttműködések révén:

- lehetőség nyílik szélesebb közönséget megszólítani az ilyen módon kialakított turisztikai kínálatunkkal,
- a helyi szereplők partnereket találhatnak a „Bejárható Magyarország” programban való eredményes részvételhez.

Civil szervezetek:

Térségek közötti és nemzetközi együttműködések keretében jó gyakorlatok megismerése a közösségi élet erősítéséért, a helyi identitástudat megőrzéséért, ezen keresztül az életminőség javításáért.

8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei

1. Jogi keretek:

- Az Észak-Borsodi LEADER unió Helyi Közösség Egyesület 2008. június 15-én alakult.
- 78 taggal.
- Jogi formája kezdeti fogva: egyesület.

- Fő tevékenységi körei: - kulturális tevékenység
 - oktatási tevékenység
 - településfejlesztési tevékenység
 - nemzetközi tevékenység
 - egyéb tevékenység, **ezen belül**

A vidéki területeken történő változások támogatása a gazdálkodási tevékenységek nem mezőgazdasági tevékenységek felé történő diverzifikálása és a nem mezőgazdasági ágazatok fejlesztése, a foglalkoztatás elősegítése, az alapszolgáltatások javítása, beleértve az információs és kommunikációs technológiákhoz való helyi hozzáférést, és a vidéki területeket vonzóbbá tévő beruházások végrehajtása révén a gazdasági és társadalmi visszaesés és a vidék elnéptelenedése felé mutató tendenciák visszafordítása érdekében.

Vidéki gazdaságra vonatkozó egyéb, helyi kezdeményezésen alapuló intézkedések bevezetése. A szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságra és lakosságra irányuló intézkedések közötti területi koherenciát és szinergiát megerősítése a helyi stratégiákon keresztül.

2. A HACCS összetétele:

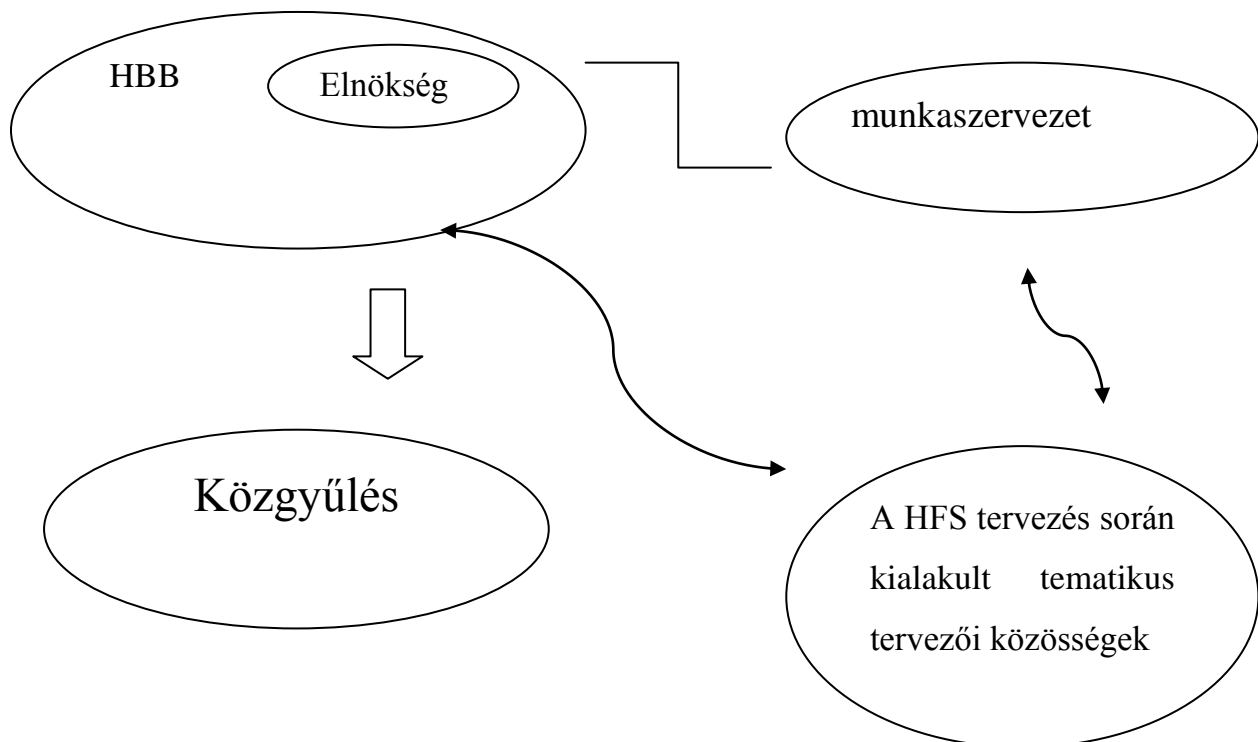
- Az Egyesület legfőbb döntéshozó szerve a közgyűlés, amely a tagok összessége.
- Önkormányzati szféra:
 - Arló Nagyközségi Önkormányzat
 - Bánréve Községi Önkormányzat
 - Borsodbóta Községi Önkormányzat
 - Borsodnádásd Városi Önkormányzat
 - Borsodszentgyörgy Község Önkormányzata
 - Bükkmogyorósd Község Önkormányzata
 - Csernely Község Önkormányzata
 - Csokvaomány Község Önkormányzata
 - Domaháza Község Önkormányzata
 - Dubicsány Község Önkormányzata
 - Farkaslyuk Község Önkormányzata
 - Gömörszőlős Község Önkormányzata
 - Hangony Község Önkormányzata
 - Hét Község Önkormányzata
 - Járdánháza Község Önkormányzat
 - Kelemér Község Önkormányzata
 - Királd Község Önkormányzata
 - Kissikátor Község Önkormányzata
 - Lénárdaróc Község Önkormányzata

- Nekézseny Községi Önkormányzat
 - Putnok Város Önkormányzata
 - Sajóalgóc Községi Önkormányzat
 - Sajókaza Községi Önkormányzat
 - Sajómercse Község Önkormányzat
 - Sajónémeti Község Önkormányzata
 - Sajópüspöki Község Önkormányzata
 - Sajóvelezd Község Önkormányzata
 - Sáta Község Önkormányzata
 - Serényfalva Község Önkormányzata
 - Uppony Község Önkormányzata
- Civil szféra:
 - A Hegyháti Tehetséges Gyermekéért Alapítvány
 - Arlói Közéletért és Kultúráért Egyesület,
 - Arlói Sport Egyesület,
 - Borsodbótai Önkéntes tűzoltó-, Településszépítő, Környezetvédő és Foglalkoztatást Elősegítő Egyesület,
 - Borsodszentgyörgy Közéletéért Egyesület,
 - Burkovics Róbert,
 - Czifranics László,
 - Csokvaományi Polgárőr Egyesület,
 - Hangonyért Alapítvány,
 - A Jövő Borsodnádásdjáért Egyesület,
 - Kelemér Község Polgárőrségi Egyesülete,
 - Kelemér Község Roma Kisebbségi Önkormányzat,
 - Királd Faluért Egyesület,
 - Királd Közösségéért Egyesület,
 - Kissikátor Fejlesztéséért Közalapítvány,
 - Környezet és Községfejlesztő Egyesület,
 - Papp Anna,
 - Putnok Városért Egyesület,
 - Sajóalgócért Egyesület,
 - Sajókaza Sportegyesület,
 - Sajókazai Faluvédő Egyesület,
 - Sajónémeti Község Fejlesztéséért Alapítvány,
 - Sajóvelezd Baráti Kör,
 - Sípos Sarolta,
 - Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület,
 - Uppony Jövőjéért KH Egyesület és Polgárőrség.
 - Üzleti szféra:
 - B. B. Söröző,
 - Bakosné és Társa Bt.,
 - Czifranics Jánosné,
 - DORF BT.,

- Dorkó György,
 - Gábori Péter,
 - Gömör Mintafarm Nonprofit Kft.,
 - Hajdina Bt.,
 - Ifjúsági Innovációs Központ Nonprofit Kft.,
 - IMAGE Moment Nonprofit Kft.,
 - KOÓS ÉS TÁRSA BT.,
 - Kőrözsa Vadásztársaság,
 - Kreativy Nonprofit Kft.,
 - MegoldásPont Nonprofit Kft.,
 - Németh Béla,
 - Óbükk Kft,
 - Pál Lajosné,
 - PI-PI Kft.,
 - Restás Gáborné,
 - SIKI Sütőipar Kft.,
 - Urbán Sándor,
 - VIME-COO Kft.,
 - Y Nine Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
- Az Egyesület tagsága a három szféra alapján osztható fel, de munkacsoportokat, esetleg tagozatokat deklaráltnak nem alkotnak, ezzel összefüggő tevékenységük az Egyesület vonatkozásában nincs.
 - Az Egyesület képviselőre jogosultja az Egyesület elnöke, Bende György.
 - Az Egyesületnek három alelnöke van.
 - Az Egyesület elnöksége nyolc tagból áll. Feladataikat, jogköreiket az Alapszabály 9.§-a határozza meg:
 - Az elnök és az alelnökök az elnökség tagjai.
 - A Helyi Fejlesztési Stratégia tervező csoportját az elnökség és két további tag alkotja.

3. A HACS tervezett szervezeti felépítésének bemutatása

- A HACS a Helyi Fejlesztési Stratégia Irányító Hatóság általi elfogadását és az együttműködési megállapodás megkötését követően a stratégia alapvető céljait középpontba állítva kíván tovább működni.

4. Az egyes szervezeti egységek bemutatása

- Az elnökség tagjai az alapszabályban rögzített feladataikon túl lakóhelyük szerint tartják a tagsággal, illetve a helyi közösség releváns szereplőivel a személyes kontaktust, biztosítják a szükséges információáramlást.
- A stratégia közös tervezésén alapul, ezt a kialakult „tervező közösséget” az elnökség döntései alapján a munkaszervezet koordinációjával egyben kívánja tartani, a csatlakozás mindenkorai lehetőségével.
- Elképzeléseink szerint a térség jövőjét szem előtt tartó párbeszéd, fejlesztési elképzelések ösztönzése stb. nem érne véget a stratégia végleges változatának elfogadásával, hanem a fent említett „tervezői közösség” tematikus csoportokra osztva folytatná működését.
- Az ilyen módon kialakult csoportok tagsága a körülmények alapján változhat, a csoportok működésnek formalizálása csak később, például egy pályázat benyújtása, elnyerése esetén szükséges.
- A munkaszervezet szerepe a tervezői közösségekhez kapcsolódóan:
 - az egyes témák állandó napirenden tartása;
 - a fórumok szervezése;
 - új szereplők bevonása;
 - a fórumok és folyamatok tartalmához szükség esetén külső szakértő bevonása;
 - az eredmények továbbítása az elnökség felé;

- a helyi szereplők fejlesztési kapacitásainak kiépítése, beleértve a projektirányítási képességeik fejlesztését is;
 - a közösen megfogalmazott fejlesztési elképzelésekhez forrás, illetve pályázati lehetőség felkutatása.
- A pályázati felhívások megjelenéséhez kapcsolódóan a közgyűlés Helyi Bíráló Bizottságot választ, amely összetételében megfelel a KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontjának.
 - A HBB feladatai:
 - a pályázatok értékelése során figyelembe kell venniük a HFS fő célkitűzéseit;
 - a célkitűzéseket szolgáló objektív kiválasztási szempontok kidolgozása a munkaszervezettel;
 - a kiválasztási szempontok egyértelmű alkalmazása;
 - támogatási kérelmek értékelése.
 - A munkaszervezet feladatai a pályázati felhívással és a pályázatok, illetve támogatási kérelmek kezelésével kapcsolatban:
 - kiválasztási kritériumok kidolgozása a HBB-gal együttműködve;
 - a HBB üléseinek adminisztratív kezelése, különös tekintettel az összeférhetetlen kérelmekre és a KSK rendelet 34. cikk (3) b) pontjának való megfelelésre az ülés szervezése során;
 - eljárásrend betartása a kérelmek befogadása és értékelése vonatkozásában;
 - kapcsolattartás a kifizető ügynökséggel;
 - a közösségvezérelt stratégia és a támogatott műveletek monitoringja – adatgyűjtés és az elnökséggel közösen történő értékelés.

5. A végleges HFS benyújtásához szükséges kidolgozni

6. A helyi fejlesztési stratégia megvalósítását szolgáló humán erőforrás

- Az Egyesület munkaszervezet vezetője Patakiné Balázs Anikó 2009 szeptembere óta dolgozik a munkaszervezetnél. kezdetben ügykezelői, 2011-től ügyintézői feladatokat lát el, 2015 decemberétől hivatalosan a munkaszervezetet vezeti. Az elmúlt évek során a delegált feladatokból adódóan olyan széles körű tapasztalatokra tett szert az EMVA kiírások kapcsán, amelyeket a sikeres pályázat benyújtása érdekében használhat fel a HFS megvalósítása érdekében. A delegált feladatokon kívülrészt vett fórumok, rendezvények tervezői és közösségi összefüggések szervezésében, így személyes kapcsolatrendszerrel bír a helyi szereplők körében, amit a jelenlegi tervezési időszakban sikerrel kamatoztatott.
- Az Egyesület gazdasági vezetője Miksztai Zoltán Csabáné 2011 óta dolgozik a munkaszervezetnél. Fő feladata a munkaszervezet működési költségeinek ügyintézése és a kapcsolódó pénzügyi háttér kezelése volt. A jelenlegi tervezési időszakban részt vett a fórumok szervezésében és lebonyolításában, valamint évtizedes könyvelői és vállalkozói tapasztalatait és kapcsolatrendszerét hatékonyan hasznosította a tervezés során.

7. Működési körülmények:

- Az Egyesület munkaszervezetében jelenleg két fő dolgozik: Patakiné Balázs Anikó, megbízott munkaszervezet vezető és Miksztai Zoltánné, gazdasági vezető.

- A munkaszervezet az Ózdi Vállalkozói Központ és Inkubátor Alapítvány épületében bérel irodát, a technikai felszereltség megfelel a feladatok elvégzéséhez. Az iroda elhelyezkedése ideális, mert a térség központjában található.
- Kiküldetések esetén mindkét dolgozó saját gépkocsiját használja.

8. A működésre tervezett költségvetés szöveges alátámasztása – a végleges HFS benyújtásához szükséges kidolgozni.

8.4 Kommunikációs terv

1. Célcsoportok meghatározása:

1. Az Észak-Borsodi LEADER Unió Egyesület Helyi Fejlesztési Stratégiájának 8.1 fejezetében foglalt intézkedések széles jogosulti kört érintenek.
2. A helyi termék előállítás és a turisztikai szolgáltatásfejlesztés mindhárom szférát érinti
3. A civil szervezetek közösségi célú fejlesztése kapcsán törekszünk a térség valamennyi civil szervezetét megszólítani.
4. A rendezvények szervezéséhez és lebonyolításához kapcsolódó intézkedés az önkormányzatokat és a civil szervezeteket célozza meg. Nagyon fontos számunkra, hogy ne csak a hagyományosan aktív, rendszeresen pályázó szervezeteket tájékoztassuk a lehetőségekről, hanem külön gondot fordítsunk a pályázati tapasztalattal nem rendelkező, de fejlesztési elképzelésekkel bíró szervezetekre. 2015 októberétől néhány olyan önkormányzattal, valamint rajtuk keresztül civil szervezetekkel sikerült kapcsolatba lépniük, akiknek eddig nem voltak megfelelő ismereteik a LEADER nyújtotta lehetőségekről, és a településük szükségleteit nem öntötték konkrét projektötletekbe, tulajdonképpen megoldhatatlannak vélték a felmerülő problémákat. Ezek a szervezetek kiemelt figyelmet igényelnek a tájékoztatás során.
5. Egyesületünk eddigi története alatt a mikrovállalkozások támogatása talán nem volt elég hangsúlyos, a III-as tengelyes támogatásokat sem sikerült teljes mértékben felhasználni. 5-ös intézkedésünk kifejezetten őket célozza meg, elérésükben az elnökség és az önkormányzatok segítségére is számítunk.

2. Kommunikációs eszközök és tevékenységek

1. A munkaszervezet a pályázatokkal és az Egyesülettel kapcsolatos aktuális híreit rendszeresen közzéteszi honlapján: <http://eblu-leader.info/>.
2. A határidős lehetőségekről elektronikus úton tájékoztatjuk a tagságot.
3. Mindkét eszköz esetében érvényes, hogy nem csak a LEADER támogatásokhoz kapcsolódó információkról van szó, hanem a többi operatív program friss kiírásairól, és az azokhoz kapcsolódó kommunikációs tevékenységekről.
4. Nagyon fontos és hatékony eszköznek tartjuk a fórumok szervezését és tartását az aktualitásokról. A fórumok időpontjáról, helyszíneiről és témáiról elektronikusan és telefonon is tájékoztatjuk az érintetteket. Az egy-egy téma kapcsán szervezett mikrotérségi fórumok

meghívóján már jellemzően szerepel a többi helyszín és időpont is arra az esetre, ha egy érdeklődő számára nem megfelelő a saját térségében megszervezett fórum időpontja.

5. Saját oldalt indítunk a közösségi médiában, ahol több lehetőség van a velünk egyelőre kapcsolatban még nem álló civilek megszólítására is.
6. Rendszeres megjelenés a helyi sajtóban és az önkormányzatok és civil szervezetek honlapján.
7. Heti 40 órás ügyfélfogadás biztosítása a munkaszervezet irodájában.

3. A HACS dokumentumaihoz és a HACS-ról szóló információkhoz való hozzáférés lehetőségeinek bemutatása, visszacsatolási lehetőségek, ezek kezelésének és dokumentációjának módja

1. A HACS dokumentumait és a HACS-ról szóló információkat elsősorban honlapunkon mutatjuk be, tematikus fülek segítségével. Minden természetesen a munkaszervezet irodájában személyesen is megtekinthető.
2. Visszacsatolási lehetőségek: az információkra e-mailben, telefonon és személyesen egyaránt várjuk a visszajelzéseket. Az eseményekről emlékeztető és jelenléti ív készül, amelyeket archiválunk.

4. A kommunikációval kapcsolatos felelősségi körök és a humán kapacitás bemutatása

A kommunikációért a munkaszervezet felelős, tevékenységéről az elnökségi üléseken minden hónapban tájékoztatja az elnökség tagjait. A munkaszervezetben dolgozó két főt már az előzményekben bemutatottuk.

5. A HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenység ütemterve

- Tájékoztató fórumok a pályázati felhívások megjelenéséhez igazodva: a tájékoztatás egyben jelenti a kapcsolódó Operatív Programokról szóló információkat is;
- személyes egyeztetés a benyújtási időszakban folyamatosan;
- tájékoztató fórumok a kifizetési kérelmek benyújtása kapcsán;
- folyamatos animációs tevékenység a HFS megvalósításának teljes ideje alatt.

6. A kommunikációs tevékenység pénzügyi terve

A kommunikációs tevékenység költségei a következő tételekből tevődnek össze:

1. honlap üzemeltetésének költsége,
2. fórum szervezésének és lebonyolításának költsége,
3. médiában való megjelenés,
4. munkatársak bérköltsége (arányos hányad).

Hozzávetőleges számításaink alapján mindezek a költségek éves szinten 1 millió forint összeget tesznek ki.

8.5 Monitoring és értékelési terv

A 8.5 fejezetet a végleges HFS benyújtásához szükséges kidolgozni.

Ózd, 2016. január 28.

Bende György
elnök
Észak-Borsodi LEADER Unió Helyi Közösség
Egyesület